

Dz.U. 1991 Nr 114 poz. 492**USTAWA
z dnia 16 października 1991 r.****o ochronie przyrody****Rozdział 1
Przepisy ogólne****Art. 1.**

Ustawa określa cele, zasady i formy ochrony przyrody ożywionej i nieożywionej oraz krajobrazu.

Art. 2.

1. Ochrona przyrody, w rozumieniu ustawy, oznacza zachowanie, właściwe wykorzystanie oraz odnawianie zasobów przyrody i jej składników, a w szczególności:

- 1) dziko występujących roślin lub zwierząt,
- 2) siedlisk przyrodniczych,
- 3) siedlisk gatunków chronionych roślin lub zwierząt,
- 4) zwierząt prowadzących wędrowny tryb życia,
- 5) roślin lub zwierząt, objętych ochroną na podstawie odrębnych przepisów,
- 6) przyrody nieożywionej,
- 7) krajobrazu,
- 8) zieleni w miastach i wsiach.

2. Ochrona przyrody ma na celu:

- 1) utrzymanie procesów ekologicznych i stabilności ekosystemów,
- 2) zachowanie różnorodności biologicznej,
- 3) zachowanie dziedzictwa geologicznego,
- 4) zapewnienie ciągłości istnienia gatunków roślin lub zwierząt wraz z siedliskami poprzez utrzymywanie lub przywracanie ich do właściwego stanu,
- 4a) ochronę zieleni w miastach i wsiach, w szczególności ochronę drzew oraz krzewów,
- 5) utrzymywanie lub przywracanie do właściwego stanu siedlisk przyrodniczych, a także innych zasobów przyrody i jej składników,

Opracowano na podstawie: tj. Dz.U. z 2001 r. Nr 99, poz. 1079, Nr 100, poz. 1085, Nr 110, poz. 1189, Nr 145, poz. 1623, z 2002 r. Nr 130, poz. 1112, z 2003 r. Nr 80, poz. 717, Nr 162, poz. 1568.

- 6) kształtowanie właściwych postaw człowieka wobec przyrody.

Art. 2a.

Ilekcroć w ustawie jest mowa o:

- 1) banku genów - rozumie się przez to ośrodek, gdzie genotypy są przechowywane poza ich naturalnym środowiskiem, wyposażony w niezbędne budowle i urządzenia,
[1a) drzewostanie o charakterze parkowym - rozumie się przez to zespoły drzew i innej roślinności ukształtowane funkcjonalnie i plastycznie, mające wartość zabytkową w rozumieniu ustawy o ochronie dóbr kultury, przestrzenno-plastyczną lub przyrodniczą.]
- <1a) drzewostanie o charakterze parkowym - rozumie się przez to zespoły drzew i innej roślinności ukształtowane funkcjonalnie i plastycznie, mające wartość zabytkową w rozumieniu przepisów o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, przestrzenno-plastyczną lub przyrodniczą,>**
- 2) korytarzu ekologicznym - rozumie się przez to obszar pomiędzy dwoma lub wieloma obszarami chronionymi, niezabudowany, umożliwiający migracje roślin i zwierząt,
- 3) ochronie ścisłej - rozumie się przez to całkowite zaniechanie ingerencji człowieka w stan ekosystemów i składników przyrody,
- 4) ochronie częściowej - rozumie się przez to czynną ochronę ekosystemów i składników przyrody w celu przywrócenia stanu naturalnego lub ich utrzymania w stanie zbliżonym do naturalnego,
- 5) ochronie krajobrazowej - rozumie się przez to zrównoważony rozwój obszaru oraz zachowanie cech charakterystycznych krajobrazu,
- 6) ogrodzie botanicznym - rozumie się przez to wydzielony, odpowiednio wyposażony, zagospodarowany i urządzony teren, będący miejscem uprawy roślin różnych stref klimatycznych i środowisk życia lub roślin określonego rodzaju oraz związanej z tym działalności naukowo-badawczej, dydaktyczno-wychowawczej, popularyzatorskiej i rekreacyjnej,
- 7) ogrodzie zoologicznym - rozumie się przez to odpowiednio urządzony i zagospodarowany teren wraz z budynkami i budowlami trwale z gruntem związanymi, gdzie zwierzęta należące do gatunków dziko żyjących przetrzymywane są w celu pokazów publicznych przez co najmniej siedem dni w roku, za wyjątkiem cyrków i sklepów zoologicznych,
- 8) otulinie - rozumie się przez to strefę ochronną wyznaczoną indywidualnie dla określonej formy ochrony przyrody zabezpieczającą ją przed zagrożeniami zewnętrznymi,
- 9) planie ochrony - rozumie się przez to podstawowy dokument opracowywany dla wskazanych form ochrony przyrody zawierający opis formy ochrony oraz cele prowadzenia działań ochronnych, katalog zadań i sposobów ich wykonania,
- 10) roślinie - rozumie się przez to wybrany element królestwa roślin lub królestwa grzybów,
- 11) siedlisku przyrodniczym - rozumie się przez to obszar lądowy lub wodny, naturalny lub półnaturalny, wyodrębniony w oparciu o cechy geograficzne, abiotyczne i biotyczne,

nowe brzmienie pkt 1a w art. 2a wchodzi w życie z dn. 17.11. 2003 r. (Dz.U. 2003 r. Nr 162, poz. 1568)

- 12) siedlisku roślin lub siedlisku zwierząt - rozumie się przez to obszar występowania gatunków roślin lub zwierząt,
- 13) starodrzewiu - rozumie się przez to drzewostan lub pojedyncze drzewa, które przekroczyły fazę kulminacji przyrostu lub osiągnęły wiek rębności w rozumieniu przepisów o gospodarce leśnej,
- 14) środowisku przyrodniczym - rozumie się przez to krajobrazy wraz z tworamii przyrody nieożywionej, naturalne i przekształcone siedliska przyrodnicze wraz z występującymi w nich roślinami i zwierzętami,
- 14a) terenach zieleni - rozumie się przez to znajdujące się na terenach miast i wsi o zwartej zabudowie tereny przeznaczone na cele rekreacyjno-wypoczynkowe, zdrowotne, dydaktyczno-wychowawcze i estetyczne, a w szczególności: parki, zieleńce, bulwary, promenady, ogrody jordanowskie, ogrody botaniczne i zoologiczne, ogrody etnograficzne, wystawy ogrodnicze i rolne, ogrody zabytkowe, cmentarze grzebalne i niegrzebalne, grzebowiska zwierząt, grodziska, kurhany, zabytkowe fortyfikacje, ogrody przydomowe i zieleń osiedlową,
- 14b) walorach krajobrazowych - rozumie się przez to wartości ekologiczne, estetyczne i kulturowe terenu oraz związanych z nim elementów przyrodniczych, ukształtowane przez siły przyrody lub w wyniku działalności człowieka,
- 15) właściwym stanie siedliska - rozumie się przez to stan, w którym naturalny zasięg siedliska oraz tereny mieszczące się w obrębie tego zasięgu są stałe lub zwiększają się, a specyficzna struktura i funkcje konieczne do jego długotrwałego zachowania istnieją i będą istnieć w dającej się przewidzieć przyszłości oraz stan tworzących go gatunków roślin lub zwierząt jest właściwy,
- 16) właściwym stanie gatunku - rozumie się przez to stan, w którym dane o dynamice liczebności populacji tego gatunku wskazują, że gatunek utrzymuje się w skali długoterminowej jako trwały składnik swojego siedliska, zasięg gatunku nie zmniejsza się ani też nie ulegnie zmniejszeniu w dającej się przewidzieć przyszłości oraz istnieje i będzie istniało w przyszłości siedlisko wystarczająco duże, aby utrzymać te populacje przez dłuższy czas,
- 16a) zadrzewieniach - rozumie się przez to pojedyncze drzewa lub krzewy lub ich skupiska, niestanowiące zbiorowisk leśnych, ani terenów zieleni, wraz z zajmowanym terenem i pozostałymi składnikami jego szaty roślinnej, usytuowane na terenach użytkowanych rolniczo, spełniające cele ochronne, produkcyjne i społeczno-kulturowe,
- 17) zagrożeniach zewnętrznych - rozumie się przez to czynniki mogące wywołać zmiany cech fizycznych, chemicznych lub biologicznych w składnikach chronionej przyrody, wynikające z działalności człowieka lub z przyczyn naturalnych.

Art. 3.

Ochrona przyrody jest obowiązkiem każdego obywatela, organów administracji publicznej, a także jednostek organizacyjnych oraz osób prawnych i fizycznych prowadzących działalność wpływającą na przyrodę.

Art. 4.

Cele ochrony przyrody są realizowane przez:

- 1) uwzględnianie wymagań ochrony przyrody w polityce ekologicznej państwa, programach ochrony środowiska przyjmowanych przez organy jednostek samorządu terytorialnego, strategiach rozwoju województw, wojewódzkich i miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego, studiach uwarunkowań i kierunków rozwoju przestrzennego gmin,
- 2) obejmowanie zasobów przyrody i jej składników formami ochrony przewidzianymi ustawą lub przepisami szczególnymi,
- 3) opracowywanie i wykonywanie planów ochrony określonych w ustawie obszarów objętych ochroną oraz programów ochrony gatunków i ich siedlisk.

pkt 3 w art. 6 skreślony

Art. 5.

1. Popularyzowanie ochrony przyrody jest obowiązkiem organów administracji publicznej, instytucji naukowych i oświatowych, a także publicznych środków masowego przekazu.
2. Szkoły wszystkich stopni są zobowiązane objąć programami nauczania zagadnienia ochrony przyrody.

Rozdział 2**Organy ochrony przyrody****Art. 6.**

Organami administracji w zakresie ochrony przyrody są:

- 1) minister właściwy do spraw środowiska,
- 2) wojewoda.

Art. 7.

1. Minister właściwy do spraw środowiska wykonuje zadania naczelnego organu administracji państwowej w zakresie ochrony przyrody przy pomocy Głównego Konserwatora Przyrody.
2. Głównego Konserwatora Przyrody powołuje i odwołuje Prezes Rady Ministrów na wniosek ministra właściwego do spraw środowiska.

Art. 8.

1. Wojewoda wykonuje zadania organu administracji rządowej w zakresie ochrony przyrody przy pomocy wojewódzkiego konserwatora przyrody.
2. Wojewódzkiego konserwatora przyrody powołuje i odwołuje wojewoda, po zasięgnięciu opinii wojewódzkiej komisji ochrony przyrody.

Art. 9.

Zadania i kompetencje wojewody z zakresu ochrony przyrody na terenie parku narodowego wykonuje dyrektor tego parku.

Art. 10.

Organami opiniodawczo-doradczymi w zakresie ochrony przyrody są:

- 1) Państwowa Rada Ochrony Przyrody, działająca przy ministrze właściwym do spraw środowiska,
- 2) wojewódzka komisja ochrony przyrody, działająca przy wojewodzie,
- 3) rada parku narodowego.

Art. 11.

1. Członków Państwowej Rady Ochrony Przyrody na kadencję trwającą 3 lata w liczbie 30 powołuje minister właściwy do spraw środowiska spośród działających na rzecz ochrony przyrody, przedstawicieli:
  - 1) nauki,
  - 2) praktyki,
  - 3) organizacji społecznych.
2. Państwowa Rada Ochrony Przyrody wybiera ze swego grona przewodniczącego i dwóch jego zastępców oraz uchwała regulamin.
- 2a. W ramach Państwowej Rady Ochrony Przyrody działają komisje problemowe, do których minister właściwy do spraw środowiska, na wniosek przewodniczącego Rady, może powołać także osoby spoza jej składu.
3. W posiedzeniach Państwowej Rady Ochrony Przyrody bierze udział Główny Konserwator Przyrody.
4. Do zadań Państwowej Rady Ochrony Przyrody należy w szczególności:
  - 1) ocena stanu ochrony przyrody i wykorzystania obszarów chronionych do celów naukowych,
  - 2) opiniowanie projektów aktów prawnych dotyczących ochrony przyrody,
  - 3) przedstawianie wniosków i opinii w sprawach ochrony przyrody,
  - 4) opiniowanie programów badawczych w zakresie ochrony przyrody oraz popularyzowanie ochrony przyrody.
5. Działalność Państwowej Rady Ochrony Przyrody i komisji problemowych jest finansowana z budżetu Ministerstwa Środowiska.

Art. 12.

1. Członków wojewódzkiej komisji ochrony przyrody na kadencję trwającą 3 lata w liczbie 20 powołuje wojewoda spośród działających na rzecz ochrony przyrody, przedstawicieli:
  - 1) nauki,
  - 2) praktyki,
  - 3) sejmiku wojewódzkiego,
  - 4) organizacji społecznych,
  - 5) organizacji gospodarczych.

2. Wojewódzka komisja ochrony przyrody wybiera ze swego grona przewodniczącego i zastępcę oraz uchwała regulamin.
3. W posiedzeniach wojewódzkiej komisji ochrony przyrody bierze udział wojewódzki konserwator przyrody.
4. Do zadań wojewódzkiej komisji ochrony przyrody należy w szczególności:
  - 1) ocena stanu i potrzeb ochrony przyrody,
  - 2) przygotowywanie opinii i wniosków z zakresu ochrony przyrody,
  - 3) opiniowanie projektów aktów prawa miejscowego w zakresie ochrony przyrody wydawanych przez wojewodę,
  - 4) opiniowanie projektów inwestycji i programów wpływających na system obszarów chronionych, w tym regulacji rzek, melioracji bagien i dolin rzecznych.
5. Działalność wojewódzkiej komisji ochrony przyrody jest finansowana z budżetu wojewody.

Rozdział 3

Formy ochrony przyrody

Art. 13.

1. Poddanie pod ochronę następuje przez:
  - 1) tworzenie parków narodowych,
  - 2) uznawanie określonych obszarów za rezerwaty przyrody,
  - 3) tworzenie parków krajobrazowych,
  - 4) wyznaczanie obszarów chronionego krajobrazu,
  - 5) wprowadzanie ochrony gatunkowej roślin i zwierząt,
  - 6) wprowadzanie ochrony w drodze uznania za:
    - a) pomniki przyrody,
    - b) stanowiska dokumentacyjne,
    - c) użytki ekologiczne,
    - d) zespoły przyrodniczo-krajobrazowe.
2. Obszary wymienione w ust. 1 w pkt 1-4 tworzą krajowy system obszarów chronionych. System ten stanowi układ przestrzenny wzajemnie uzupełniających się form ochrony przyrody, łączonych korytarzami ekologicznymi.
3. Poddanie pod ochronę przez tworzenie parków narodowych lub uznawanie za rezerwaty przyrody obszarów, które stanowią nieruchomości niebędące własnością Skarbu Państwa, następuje za zgodą właściciela, a przy braku tej zgody - w trybie wywłaszczenia za odszkodowaniem.

Art. 13a.

1. Dla obszarów objętych formami ochrony określonymi w art. 13 ust. 1 pkt 1-3 sporządza się i realizuje plan ochrony.

2. Projekt planu ochrony dla określonego obszaru sporządza organ zarządzający albo sprawujący bezpośredni nadzór nad tym obszarem, w ciągu 5 lat od dnia utworzenia parku narodowego, rezerwatu przyrody lub parku krajobrazowego.
3. Projekt planu ochrony podlega zaopiniowaniu przez zainteresowane jednostki samorządu terytorialnego, w terminie jednego miesiąca od dnia jego przedłożenia. Niezłożenie opinii w przewidzianym terminie uznaje się za brak uwag do projektu.
4. Ustalenia zawarte w planie ochrony są wiążące dla miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego i decyzji o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu.
5. Minister właściwy do spraw środowiska w drodze rozporządzenia ustanawia plan ochrony dla obszarów objętych formami ochrony przyrody, o których mowa w art. 13 ust. 1 pkt 1 i art. 23 ust. 5.
6. Wojewoda, z zastrzeżeniem ust. 5, w drodze rozporządzenia, ustanawia plan ochrony dla obszarów objętych formami ochrony przyrody, o których mowa w art. 13 ust. 1 pkt 2 i 3.
7. Ustanowienie planu ochrony zobowiązuje właściwe gminy do sporządzenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego dla obszaru objętego planem ochrony lub dokonania zmian w obowiązującym planie miejscowym, w terminie jednego roku od dnia wejścia w życie aktu ustanawiającego plan ochrony. Koszt sporządzenia lub zmiany planu miejscowego obciąża budżet państwa.
8. Jeżeli rada gminy w przypadku, o którym mowa w ust. 7, nie podejmie w wyznaczonym terminie uchwały o przystąpieniu do sporządzenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego, wojewoda wzywa gminę do podjęcia takiej uchwały w terminie nie dłuższym niż dwa miesiące, a po bezskutecznym upływie tego terminu sporządza plan w formie aktu prawa miejscowego. Przyjęty w tym trybie miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego wywołuje takie skutki prawne, jak miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego uchwalony przez radę gminy.
9. Postanowienia ust. 4 stosuje się odpowiednio do ustaleń zawartych w aktach powołujących formy ochrony przyrody określone w art. 13 ust. 1 pkt 4-6.

Art. 13b.

1. Plany ochrony dla parków narodowych, rezerwatów przyrody oraz parków krajobrazowych, sporządza się na okres 20 lat, z uwzględnieniem:
  - 1) charakterystyki i diagnozy (oceny) stanu przyrody,
  - 2) identyfikacji i oceny zagrożeń wewnętrznych i zewnętrznych,
  - 3) charakterystyki i oceny uwarunkowań społecznych i gospodarczych,
  - 4) analizy skuteczności dotychczasowych sposobów ochrony,
  - 5) charakterystyki i oceny stanu zagospodarowania przestrzennego.
2. Plany ochrony dla parku narodowego oraz rezerwatu przyrody zawierają w szczególności:
  - 1) cele ochrony z uwzględnieniem przyrodniczych i społecznych uwarunkowań ich realizacji,
  - 2) obszary ochrony ścisłej, częściowej i krajobrazowej,

- 3) program działań ochronnych na obszarach ochrony ścisłej, częściowej i krajobrazowej,
  - 4) sposoby eliminacji lub minimalizacji zagrożeń dla przyrody,
  - 5) obszary i sposoby ich udostępniania dla celów naukowych, dydaktycznych, edukacyjnych, turystycznych i rekreacyjnych,
  - 6) ustalenia do miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego.
3. Plany ochrony dla parku krajobrazowego zawierają w szczególności:
- 1) cele ochrony z uwzględnieniem przyrodniczych, społecznych i gospodarczych uwarunkowań ich realizacji,
  - 2) obszary działań ochronnych,
  - 3) zakres prac związanych z ochroną przyrody i kształtowaniem krajobrazu obszarów wymienionych w pkt 2,
  - 4) sposoby eliminacji lub minimalizacji zagrożeń dla przyrody,
  - 5) obszary i sposoby ich udostępniania dla celów naukowych, dydaktycznych, edukacyjnych, turystycznych i rekreacyjnych oraz dla innych form gospodarowania,
  - 6) ustalenia do miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego.
4. Minister właściwy do spraw środowiska określi, w drodze rozporządzenia, szczegółowe zasady sporządzania projektu planu ochrony dla:
- 1) parku narodowego,
  - 2) rezerwatu przyrody,
  - 3) parku krajobrazowego,
- uwzględniając formy ochrony przyrody, charakterystykę ekosystemów oraz dopuszczalne sposoby gospodarczego korzystania z zasobów przyrody w parkach krajobrazowych oraz kierując się potrzebą ochrony różnorodności biologicznej.
5. Dla parków narodowych lub rezerwatów przyrody, dla których nie sporządzono planów ochrony, organ sprawujący bezpośredni nadzór sporządza projekt rocznych zadań ochronnych, ustanawianych w drodze rozporządzenia przez właściwe organy. Zadania te obejmują:
- 1) identyfikację i opis zagrożeń wewnętrznych i zewnętrznych oraz sposoby ich eliminacji,
  - 2) sposoby i zakres prowadzenia ochrony czynnej.
6. Plany ochrony dla rezerwatów przyrody, o których mowa w art. 23 ust. 3, lub parków krajobrazowych położonych na terenie dwu lub więcej województw właściwi wojewodowie ustanawiają, w porozumieniu, w drodze rozporządzeń.

Art. 14.

1. Park narodowy obejmuje obszar chroniony, wyróżniający się szczególnymi wartościami naukowymi, przyrodniczymi, społecznymi, kulturowymi i wychowawczymi, o powierzchni nie mniejszej niż 1 000 ha, na którym ochronie podlega całość przyrody oraz swoiste cechy krajobrazu.
2. Wszelkie działania na terenie parku narodowego podporządkowane są ochronie przyrody i mają pierwszeństwo przed wszystkimi innymi działaniami.

3. Nadrzędnym celem parku narodowego jest poznanie, zachowanie całości systemów przyrodniczych danego terenu, wraz z warunkami ich funkcjonowania, oraz odtwarzanie zniekształconych i zanikłych ogniw rodzimej przyrody.
4. Na obszarach graniczących z parkiem narodowym wyznacza się otulinę.
5. W otulinie, o której mowa w ust. 4, może być utworzona strefa ochronna zwierząt łownych, której obszar nie podlega włączeniu w granice obwodów łowieckich.
- 5a. Minister właściwy do spraw środowiska, w drodze rozporządzenia, ustanawia strefę ochronną zwierząt łownych, określa obszary wchodzące w jej skład oraz szczegółowe zasady utrzymania właściwej liczebności i struktury populacji poszczególnych gatunków zwierząt łownych. Minister właściwy do spraw środowiska, wydając rozporządzenie, będzie kierował się potrzebą:
  - 1) ochrony zwierząt łownych w parkach narodowych,
  - 2) stworzenia strefy bezpieczeństwa dla zwierząt łownych wychodzących na żerowiska poza granice parku narodowego,
  - 3) utrzymania właściwej liczebności i struktury populacji poszczególnych gatunków zwierząt łownych na obszarze parku narodowego w celu zachowania równowagi przyrodniczej.
- 5b. Gospodarowanie zwierzętami łownymi w strefie, o której mowa w ust. 5 należy do zadań dyrektora parku narodowego.
6. Park narodowy jest udostępniany społeczeństwu na warunkach określonych w planie ochrony. Warunki udostępniania parku narodowego obejmują w szczególności czas oraz wyznaczone miejsca, w których możliwe jest przebywanie ludzi.
- 6a. Za wstęp lub korzystanie z wartości przyrody parku narodowego, jego urządzeń i obiektów mogą być pobierane opłaty, których stawki ustala dyrektor parku narodowego. Stawka opłaty za wstęp do parku narodowego nie może przekroczyć 0,75% najniższego wynagrodzenia za pracę pracowników, określonego na podstawie Kodeksu pracy. Opłaty są przeznaczane na utrzymanie infrastruktury turystycznej i edukacyjnej parku narodowego oraz inne zadania z zakresu ochrony przyrody.
7. Utworzenie parku narodowego, powiększenie lub zmniejszenie jego obszaru, następuje w drodze rozporządzenia Rady Ministrów, które określa:
  - 1) nazwę parku narodowego,
  - 2) jego obszar,
  - 3) otulinę,
  - 4) nieruchomości Skarbu Państwa nieprzechodzące w trwałe zarząd parku narodowego,
  - 5) zakazy właściwe dla danego parku narodowego wybrane spośród wymienionych w art. 23a.
- 7a. Likwidacja parku narodowego może nastąpić w drodze rozporządzenia Rady Ministrów, wyłącznie w razie bezpowrotnej utraty jego wartości przyrodniczych i kulturowych.
- 7b. Utworzenie, powiększenie, zmniejszenie lub likwidacja parku narodowego może nastąpić tylko po uzgodnieniu z właściwymi miejscowo organami zainteresowanych jednostek samorządu terytorialnego, na których obszarze działania planuje

się powyższe zmiany, oraz po zaopiniowaniu, w terminie jednego miesiąca od dnia przedłożenia tych zmian, przez zainteresowane organizacje pozarządowe. Niezłożenie opinii w przewidzianym terminie uznaje się za brak uwag.

8. Minister właściwy do spraw środowiska nadaje statut parku narodowego w drodze rozporządzenia, kierując się zasadami ochrony przyrody na obszarze parku.
9. Projekty miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego w części dotyczącej parku narodowego i jego otuliny wymagają uzgodnienia z dyrektorem parku narodowego.
10. Nieruchomości Skarbu Państwa, z zastrzeżeniem ust. 7 pkt 4 i ust. 10a, położone w granicach parku narodowego, zostają oddane w trwały zarząd parku narodowego, na zasadach określonych w przepisach o gospodarce nieruchomościami.
- 10a. Administrowanie obszarami morskimi, wchodzącymi w skład parku narodowego, regulują odrębne przepisy.
11. Zmiana sposobu wykorzystania gruntu lub nieruchomości położonej w granicach parku narodowego wymaga zgody dyrektora parku narodowego. Dyrektorowi parku narodowego przysługuje prawo pierwszeństwa przy przejęciu w zarząd lub zakupie tej nieruchomości na rzecz parku narodowego.
12. Plany zagospodarowania przestrzennego dotyczące obszarów, w których skład wchodzi park narodowy wraz z otuliną, wymagają uzgodnienia z dyrektorem parku narodowego.
13. W parkach narodowych oraz w rezerwach przyrody grunty objęte ochroną ścisłą, częściową lub krajobrazową, budynki i budowle trwale z gruntem związane, służące bezpośrednio osiąganiu celów z zakresu ochrony przyrody są zwolnione z podatków i opłat określonych w innych ustawach, z wyjątkiem podatku leśnego obliczanego według zasad określonych dla lasów ochronnych oraz podatku rolnego od gruntów rolnych obliczanego według zasad określonych w odrębnych ustawach.

**ust. 13a w art. 14
skreślony**

Art. 15.

Park narodowy jest państwową jednostką budżetową.

Art. 16.

1. Parkiem narodowym zarządza dyrektor parku narodowego.
2. Dyrektora parku narodowego powołuje minister właściwy do spraw środowiska po zasięgnięciu opinii Państwowej Rady Ochrony Przyrody w ciągu 14 dni od dnia wystąpienia o opinię.
- 2a. Minister właściwy do spraw środowiska odwołuje dyrektora parku narodowego po wyrażeniu opinii przez Państwową Radę Ochrony Przyrody w ciągu 14 dni od dnia wystąpienia o opinię, z wyjątkiem przypadków odwołania z przyczyn, o których mowa w art. 52 Kodeksu pracy.
3. Dyrektor parku narodowego reprezentuje Skarb Państwa w obrocie cywilnoprawnym w zakresie zarządzanego mienia i realizuje zadania określone w statucie, o którym mowa w art. 14 ust. 8.
4. Przy dyrektorze parku narodowego działa rada parku jako organ opiniodawczy i doradczy dyrektora parku narodowego.

- 4a. Minister właściwy do spraw środowiska, w drodze zarządzenia powołuje radę parku narodowego spośród działających na rzecz ochrony przyrody, przedstawicieli:
- 1) nauki,
  - 2) praktyki,
  - 3) właściwego terytorialnie samorządu gminnego,
  - 4) organizacji społecznych,
  - 5) organizacji gospodarczych
- na trzyletnią kadencję, określając jej skład i zakres działania.
5. Dyrektor parku narodowego wydaje, na podstawie odrębnych przepisów, decyzje administracyjne w sprawach ochrony przyrody na terenie parku narodowego.
6. Dyrektor parku narodowego ma prawo:
- 1) wnoszenia i popierania aktu oskarżenia w postępowaniu uproszczonym w sprawach o przestępstwach z art. 290 i 291 Kodeksu karnego, jeżeli przedmiotem przestępstwa jest drewno z parku narodowego,
  - 2) prowadzenia postępowania w sprawach o wykroczenia oraz udziału w rozprawach przed kolegiami do spraw wykroczeń w charakterze oskarżyciela publicznego i wnoszenia odwołań od postanowień i orzeczeń tych kolegiów w sprawach zwalczania wykroczeń w zakresie ochrony przyrody.
7. Do wykonywania czynności, o których mowa w ust. 6, dyrektor parku narodowego może upoważnić funkcjonariusza Straży Parku.
8. Do dyrektora parku narodowego należą odpowiednio zadania i kompetencje określone w art. 5 ust. 2-4, art. 9 ust. 1 i 2, art. 10, art. 13 ust. 1 pkt 1-3, art. 13a, art. 14a ust. 1 i 2, art. 26 ust. 3 i 4, art. 30 ust. 1 pkt 10 i ust. 3 pkt 1 oraz art. 35 ust. 2 i 3 ustawy z dnia 28 września 1991 r. o lasach (Dz.U. z 2001 r. Nr 56, poz. 679, Nr 86, poz. 958 i Nr 120, poz. 1268).

<9. Dyrektor parku narodowego współpracuje z Szefem Krajowego Centrum Informacji Kryminalnych w zakresie niezbędnym do realizacji jego zadań ustawowych.>

Art. 17.

1. W parkach narodowych tworzy się Służbę Parków Narodowych. Do Służby Parków Narodowych zalicza się pracowników zajmujących się zarządzaniem parkami narodowymi, wykonywaniem ochrony przyrody, prowadzeniem gospodarki rezerwatowej, wykonywaniem badań naukowych i działalnością dydaktyczną, a także ochroną mienia parków narodowych oraz zwalczaniem przestępstw i wykroczeń w zakresie ochrony przyrody. dodany ust. 9 w art. 16 wchodzi w życie z dn. 1.01.2003 r. (Dz.U. z 2001 r. Nr 110, poz. 1189 i z 2002 r. Nr 81, poz. 731)
  2. Pracownicy parków narodowych stanowiący Służbę Parków Narodowych mają prawo do:
    - 1) bezpłatnego umundurowania,
    - 2) bezpłatnego mieszkania, jeżeli stanowisko oraz charakter pracy związane są z koniecznością zamieszkania w miejscu jej wykonywania,
- 2a. Bezpłatne mieszkanie, o którym mowa w ust. 2, przysługuje pracownikom zatrudnionym na stanowiskach: pkt 3 w ust. 2 w art. 17 skreślony

- 1) dyrektora parku,
  - 2) zastępcy dyrektora parku,
  - 3) głównego księgowego,
  - 4) głównego specjalisty do spraw ochrony przyrody,
  - 5) głównego specjalisty do spraw dydaktyki,
  - 6) głównego specjalisty do spraw udostępniania parku,
  - 7) nadleśniczego,
  - 8) konserwatora obrębu ochronnego,
  - 9) leśniczego,
  - 10) konserwatora obwodu ochronnego,
  - 11) podleśniczego,
  - 12) starszego strażnika,
  - 13) strażnika,
  - 14) kierownika ośrodka hodowli zwierząt,
  - 15) kierownika szkółki,
  - 16) komendanta Straży Parku,
  - 17) zastępcy komendanta Straży Parku,
  - 18) dowódcy grupy terenowej Straży Parku,
  - 19) starszego strażnika Straży Parku,
  - 20) strażnika Straży Parku.
- 2b. Przez bezpłatne mieszkanie należy rozumieć przydzielony przez park narodowy lokal mieszkalny w budynku wielomieszkaniowym lub wolno stojącym, o powierzchni nie mniejszej niż 50 m², za który pracownik uprawniony nie płaci czynszu.
- 2c. W przypadku:
- 1) braku możliwości dostarczenia mieszkania przez park narodowy uprawnionemu pracownikowi,
  - 2) posiadania przez uprawnionego pracownika lokalu mieszkalnego, który stanowi jego własność,
- wypłaca się ekwiwalent za niewykorzystywanie bezpłatnego mieszkania.
- 2d. Ekwiwalent, o którym mowa w ust. 2c, wypłaca się w wysokości średniej stawki czynszu w stosunkach wolnego najmu w danej miejscowości przy przysługującej maksymalnej powierzchni normatywnej dla liczby osób pozostających z pracownikiem we wspólnym gospodarstwie domowym, jednak nie więcej niż za 70 m².
- 2e. Dla potrzeb obliczenia i wypłaty ekwiwalentu za niewykorzystywanie bezpłatnego mieszkania ustala się, z zastrzeżeniem ust. 2d, następujące wielkości normatywnej powierzchni użytkowej w przeliczeniu na liczbę osób pozostających z pracownikiem we wspólnym gospodarstwie domowym:
- 1) 35 m² - dla 1 osoby,
  - 2) 40 m² - dla 2 osób,
  - 3) 45 m² - dla 3 osób,
  - 4) 55 m² - dla 4 osób,

- 5) 65 m² - dla 5 osób,
  - 6) 70 m² - dla 6 lub więcej osób.
- 2f. Normy powierzchni użytkowej podwyższa się o 10 m², jeżeli w lokalu mieszka osoba niepełnosprawna poruszająca się na wózku.
- 2g. W przypadku zbiegu uprawnień do bezpłatnego mieszkania dwu i więcej osób prowadzących wspólne gospodarstwo domowe, zapewnia się tylko jeden lokal, o którym mowa w ust. 2b, albo wypłaca tylko jeden ekwiwalent.
- 2h. Minister właściwy do spraw środowiska określa, w drodze rozporządzenia:
- 1) tryb i szczegółowe zasady obliczania oraz tryb i terminy wypłacania ekwiwalentu za niewykorzystywanie bezpłatnego mieszkania, uwzględniając specyfikę parków narodowych oraz warunki lokalne,
  - 2) tryb przydzielania i zwalniania mieszkań pracownikom zatrudnionym na stanowiskach, o których mowa w art. 17 ust. 2a, kierując się potrzebą zapewnienia prawidłowego funkcjonowania Służby Parków Narodowych.
3. Służba Parków Narodowych przy wykonywaniu czynności służbowych ma obowiązek noszenia munduru i korzysta z ochrony prawnej przewidzianej w przepisach prawa karnego dla funkcjonariuszy publicznych.

Art. 18.

1. W parkach narodowych ochronę mienia, zwalczanie przestępstw i wykroczeń w zakresie ochrony przyrody wykonują funkcjonariusze Straży Parku, zaliczani do Służby Parków Narodowych.
2. Funkcjonariusz Straży Parku przy wykonywaniu zadań określonych w ust. 1 ma prawo do:
  - 1) legitymowania osób podejrzanych o popełnienie przestępstwa lub wykroczenia, jak również świadków przestępstwa lub wykroczenia w celu ustalenia ich tożsamości,
  - 2) nakładania i ściągania grzywny w drodze mandatów karnych za wykroczenia przeciwko przepisom z zakresu ochrony przyrody,
  - 3) zatrzymywania i dokonywania kontroli środków transportu w celu sprawdzenia ich ładunku oraz przeglądania zawartości bagaży w razie zaistnienia uzasadnionego podejrzenia popełnienia czynu zabronionego pod groźbą kary,
  - 4) przeszukiwania pomieszczeń i innych miejsc w przypadkach uzasadnionego podejrzenia o popełnienie przestępstwa lub wykroczenia,
  - 5) zabezpieczenia jako dowodów rzeczowych, za pokwitowaniem, przedmiotów pochodzących z przestępstwa lub wykroczenia, a także narzędzi i środków służących do ich popełnienia,
  - 6) kontroli i zatrzymania za pokwitowaniem dokumentów w zakresie legalności posiadania tworów przyrody i obrotu nimi, pochodzących z obszaru parku narodowego, zarówno na jego terenie, jak też poza jego granicami, w tym w punktach przerobu,
  - 7) kontroli podmiotów prowadzących działalność gospodarczą na terenie parku w zakresie przestrzegania przepisów wynikających z niniejszej ustawy i przepisów wydanych na jej podstawie, a także w strefie ochronnej w zakresie działalności mającej ujemny wpływ na przyrodę parku narodowego,

- 8) noszenia broni palnej długiej lub krótkiej, broni gazowej, ręcznego miotacza gazu, pałki służbowej, kajdanek, posługiwania się psem służbowym.
- 2a. Przy wykonywaniu czynności, o których mowa w ust. 2, stosuje się odpowiednio przepisy Kodeksu postępowania karnego lub przepisy Kodeksu postępowania w sprawach o wykroczenia.
  3. Funkcjonariusz Straży Parku może stosować środki przymusu bezpośredniego, polegające na użyciu siły fizycznej, broni gazowej lub ręcznego miotacza gazu, pałki służbowej, kajdanek, prowadnic dla nieletnich, psa służbowego wobec osób uniemożliwiających wykonywanie przez niego zadań określonych w ustawie.
  4. Zastosowanie przez funkcjonariusza Straży Parku środka przymusu bezpośredniego powinno odpowiadać potrzebom wynikającym z istniejącej sytuacji i zmierzać do podporządkowania się osoby wydanym poleceniom.
  5. Jeżeli zastosowanie środków przymusu bezpośredniego wymienionych w ust. 3 okaże się niewystarczające, funkcjonariusz Straży Parku ma prawo użycia broni palnej w następujących przypadkach:
    - 1) w celu odparcia bezpośredniego, bezprawnego zamachu na życie jego lub innej osoby,
    - 2) przeciwko osobie, która wezwana do natychmiastowego porzucenia broni lub innego niebezpiecznego narzędzia nie zastosuje się do tego wezwania, a jej zachowanie wskazuje na bezpośredni zamiar ich użycia przeciwko strażnikowi lub innej osobie,
    - 3) przeciwko osobie, która usiłuje przemocą odebrać broń.
  6. Użycie broni palnej powinno następować w sposób wyrządzający możliwie najmniejszą szkodę osobie, przeciwko której użyto broni, i nie może zmierzać do pozbawienia jej życia, a także narażać na niebezpieczeństwo utraty życia lub zdrowia innych osób.
  7. Do wykonywania przez funkcjonariusza Straży Parku czynności, o których mowa w ust. 2 pkt 1 i 3, a także do użycia przez niego środków przymusu, o których mowa w ust. 3-6, stosuje się odpowiednio przepisy ustawy o Policji.
  8. Funkcjonariuszowi Straży Parku wykonującemu obowiązki służbowe w granicach parku narodowego przysługują uprawnienia określone odrębnymi przepisami odnoszącymi się do:
    - 1) Państwowej Straży Łowieckiej - w zakresie zwalczania kłusownictwa,
    - 2) Państwowej Straży Rybackiej - w zakresie kontroli legalności dokonywania połowu.
  9. Rada Ministrów określi, w drodze rozporządzenia, szczegółowe zasady:
    - 1) funkcjonowania Straży Parku,
    - 2) współpracy Policji ze Strażami Parku oraz sprawowanie nadzoru przez Policję nad tymi Strażami,
    - 3) przydziału, ewidencjonowania i przechowywania broni i amunicji oraz ręcznych miotaczy gazu w parku narodowym.

Art. 19.

Uprawnienia i obowiązki funkcjonariusza Straży Parku, o których mowa w art. 18, przysługują dyrektorowi parku narodowego, jego zastępcom, nadleśniczemu, konserwatorowi obrębu ochronnego, leśniczemu, konserwatorowi obwodu ochronnego, podleśniczemu, starszemu strażnikowi i strażnikowi, wchodzącym w skład Służby Parków Narodowych.

Art. 20.

Minister właściwy do spraw środowiska, w drodze rozporządzenia, określi dla Służby Parków Narodowych:

- 1) stanowiska oraz wymagania kwalifikacyjne jakie powinni spełniać pracownicy zatrudnieni na poszczególnych stanowiskach, z uwzględnieniem wykształcenia oraz stażu pracy,
- 2) wzory umundurowania dla osób uprawnionych do ich noszenia oraz oznak służbowych dla poszczególnych stanowisk, w tym: wzory umundurowania wyjściowego i polowego na odpowiednie pory roku, wzory przedmiotów uzupełniających mundury, kolor, wzór orła umieszczonego na czapkach służbowych dla pracowników zatrudnionych na określonych stanowiskach, okres ich użytkowania, kierując się potrzebą rozróżnienia cech szczególnych umundurowania pracowników zatrudnionych na poszczególnych stanowiskach w tym funkcjonariuszy Straży Parku Narodowego.

Art. 21.

1. Minister właściwy do spraw środowiska koordynuje i nadzoruje działalność parków narodowych przy pomocy Krajowego Zarządu Parków Narodowych.
2. Dyrektora Krajowego Zarządu Parków Narodowych powołuje minister właściwy do spraw środowiska po zasięgnięciu opinii Państwowej Rady Ochrony Przyrody w ciągu 14 dni od dnia wystąpienia o opinię.
- 2a. Minister właściwy do spraw środowiska odwołuje dyrektora Krajowego Zarządu Parków Narodowych po wyrażeniu opinii przez Państwową Radę Ochrony Przyrody w ciągu 14 dni od dnia wystąpienia o opinię, z wyjątkiem przypadków odwołania z przyczyn, o których mowa w art. 52 Kodeksu pracy.
3. Do zadań Krajowego Zarządu Parków Narodowych należy w szczególności:
  - 1) zatwierdzanie planów finansowych oraz sporządzanie sprawozdań zbiorczych z działalności parków narodowych,
  - 2) koordynowanie działalności naukowej i dydaktycznej parków narodowych,
  - 3) udzielanie niezbędnej pomocy parkom narodowym w sprawach wymagających decyzji władz centralnych oraz współpracy z zagranicą,
  - 4) kontrola parków narodowych w zakresie ich działalności,
  - 5) wykonywanie funkcji dysponenta środków budżetowych przeznaczonych dla parków narodowych.
4. Koszty działalności Krajowego Zarządu Parków Narodowych pokrywane są z budżetu państwa, z działu dotyczącego parków narodowych.

Art. 22.

Parki narodowe i Krajowy Zarząd Parków Narodowych używają pieczęci okrągłych z wizerunkiem orła ustalonym dla Godła Rzeczypospolitej Polskiej oraz nazwą jednostki organizacyjnej w otoku.

Art. 23.

1. Rezerwat przyrody jest obszarem obejmującym zachowane w stanie naturalnym lub mało zmienionym ekosystemy, w tym siedliska przyrodnicze, a także określone gatunki roślin i zwierząt, elementy przyrody nieożywionej, mające istotną wartość ze względów naukowych, przyrodniczych, kulturowych bądź krajobrazowych.
2. Wokół rezerwatu przyrody może być utworzona otulina, zabezpieczająca jego obszar przed szkodliwym oddziaływaniem czynników zewnętrznych.
3. Wojewoda, w drodze rozporządzenia, uznaje za rezerwat przyrody obszar, o którym mowa w ust. 1, określając jego nazwę, położenie, szczególne cele ochrony, zakazy właściwe dla danego rezerwatu wybrane spośród wymienionych w art. 23a ust. 1, oraz może wyznaczyć otulinę, a także organ sprawujący bezpośrednio nadzór nad rezerwatem.
- 3a. Wojewoda po zasięgnięciu opinii wojewódzkiej komisji ochrony przyrody w uzgodnieniu z ministrem właściwym do spraw środowiska może znieść ochronę rezerwatową.
5. Jeżeli obowiązek utworzenia rezerwatu wynika z zobowiązań międzynarodowych, a wojewoda takiego rezerwatu nie uznał, minister właściwy do spraw środowiska może uznać, w drodze rozporządzenia, za rezerwat przyrody obszar, w granicach którego znajdują się siedliska przyrodnicze, gatunki roślin i zwierząt uznane za ginące lub zagrożone wyginięciem, jak również elementy przyrody nieożywionej mającej istotną wartość ze względów naukowych, przyrodniczych, kulturowych lub krajobrazowych. Rozporządzenie określa nazwę, położenie, szczególne cechy ochrony, zakazy właściwe dla danego rezerwatu przyrody wybrane spośród wymienionych w art. 23a ust. 1 oraz organ sprawujący bezpośrednio nadzór nad rezerwatem.
7. Wojewoda, w drodze rozporządzenia, może wprowadzić opłaty za wstęp na obszar rezerwatu przyrody lub za korzystanie z wartości jego przyrody, kierując się potrzebą utrzymania infrastruktury turystycznej i edukacyjnej w tym rezerwacie przyrody.

ust. 4 i 6 w art. 23
skreślone

Art. 23a.

1. W parku narodowym oraz rezerwacie przyrody zabrania się:
  - 1) polowania, wędkowania, rybołówstwa, chwytania dziko żyjących zwierząt, płoszenia ich i zabijania, zbierania poroży zwierzyny płowej, niszczenia nor i legowisk zwierzęcych oraz gniazd ptasich i wybierania z nich jaj,
  - 2) pozyskiwania, niszczenia lub uszkodzenia drzew i innych roślin,
  - 3) wysypywania, zakopywania i wylewania odpadów lub innych nieczystości, innego zanieczyszczania wód, gleby oraz powietrza,
  - 4) dokonywania zmian przedmiotów ochrony i obszarów objętych ochroną,

- 5) używania, użytkowania, uszkodzania oraz zanieczyszczania przedmiotów oraz obszarów objętych ochroną,
  - 6) zmiany stosunków wodnych, regulacji rzek i potoków, jeżeli służą one innym celom niż ochrona przyrody,
  - 7) wydobywania skał, minerałów, w tym torfu i bursztynu,
  - 8) niszczenia gleby lub zmiany sposobu jej użytkowania,
  - 9) palenia ognisk, wyrobów tytoniowych, używania źródeł światła o otwartym płomieniu poza miejscami wyznaczonymi,
  - 10) prowadzenia działalności wytwórczej, handlowej, a także rolniczej, hodowlanej lub chowu zwierząt,
  - 11) zbioru poza miejscami wyznaczonymi dziko rosnących roślin, grzybów oraz ich części,
  - 12) ruchu pieszego, rowerowego, narciarskiego, jazdy konnej wierzchem poza szlakami do tego wyznaczonymi,
  - 13) wprowadzania psów bez smyczy i kagańca,
  - 14) wspinaczki, eksploracji jaskiń lub zbiorników wodnych poza miejscami do tego wyznaczonymi,
  - 15) ruchu pojazdów poza drogami publicznymi i innymi drogami do tego wyznaczonymi,
  - 16) umieszczania tablic, napisów, ogłoszeń reklamowych i innych znaków niezwiązanych z ochroną przyrody, z wyjątkiem znaków drogowych i innych związanych z ochroną porządku i bezpieczeństwa publicznego, na przedmiotach lub obszarach objętych ochroną,
  - 17) sprzedaży i spożywania napojów alkoholowych poza miejscami do tego wyznaczonymi,
  - 18) zakłócania ciszy,
    - 19) używania łodzi motorowych, uprawiania sportów wodnych i motorowych, pływania, żeglowania poza akwenami lub szlakami do tego wyznaczonymi,
  - 22) wykonywania prac ziemnych trwale zniekształcających rzeźbę terenu,
  - 23) biwakowania poza miejscami wyznaczonymi,
  - 24) prowadzenia badań naukowych w parku narodowym bez zgody dyrektora parku, a w rezerwacie przyrody - bez zgody właściwego organu uznającego obszar za rezerwat przyrody,
  - 25) wprowadzania gatunków roślin lub zwierząt poza ich naturalne miejsca występowania,
  - 26) wprowadzania organizmów zmodyfikowanych genetycznie.
2. Zakazy, o których mowa w ust. 1, nie dotyczą:
- 1) wykonywania zabiegów wynikających z planu ochrony lub rocznych zadań ochronnych, a także w przypadku konieczności likwidacji nagłych zagrożeń, czynności nie ujętych w planie ochrony lub rocznych zadaniach ochronnych za zgodą organu ustanawiającego plan ochrony lub roczne zadania ochronne,
  - 2) prowadzenia akcji ratowniczej oraz działań związanych z bezpieczeństwem publicznym, zapobieganiem lub likwidacją skutków klęski żywiołowej,

pkt 20 i 21 w ust. 1 w art. 23a skreślone

- 3) wykonywania zadań z zakresu obronności kraju w przypadku zagrożenia bezpieczeństwa państwa,
  - 4) obszarów objętych ochroną krajobrazową w trakcie ich gospodarczego wykorzystywania przez jednostki organizacyjne, osoby prawne lub fizyczne oraz wykonywania prawa własności, zgodnie z przepisami Kodeksu cywilnego.
4. Zakaz, o którym mowa w ust. 1 pkt 10, nie dotyczy prowadzenia działalności na obszarze objętym ochroną krajobrazową, określonej w planie ochrony.
  5. Zasady wykonywania lotów statkami powietrznymi nad obszarami parków narodowych i rezerwatów przyrody określa ustawa z dnia 3 lipca 2002 r. - Prawo lotnicze (Dz.U. Nr 130, poz. 1112).

Art. 24.

1. Park krajobrazowy jest obszarem chronionym ze względu na wartości przyrodnicze, historyczne i kulturowe, a celem jego utworzenia jest zachowanie, popularyzacja i upowszechnianie tych wartości w warunkach zrównoważonego rozwoju.
2. Grunty rolne, leśne i inne nieruchomości znajdujące się w granicach parku krajobrazowego pozostawia się w gospodarczym wykorzystaniu.
3. Wokół parku krajobrazowego może być utworzona otulina.
4. Utworzenie parku krajobrazowego następuje, w drodze rozporządzenia wojewody, po uzgodnieniu z właściwymi miejscowo organami zainteresowanych jednostek samorządu terytorialnego.
5. Wojewoda określa w rozporządzeniu nazwę parku krajobrazowego, obszar parku i otuliny, jeżeli została utworzona, oraz wybiera właściwe dla danego parku krajobrazowego zakazy spośród wymienionych w art. 26a ust. 1, kierując się potrzebą ochrony przyrody.
6. Zniesienie parku krajobrazowego lub ograniczenie jego obszaru następuje w drodze rozporządzenia wojewody w razie utraty wartości, dla których ochrony park został utworzony, po zaopiniowaniu przez wojewódzką komisję ochrony przyrody oraz właściwe miejscowo organy zainteresowanych jednostek samorządu terytorialnego.

w art. 23a ust. 3 skreślony

Art. 24a.

1. Działalność parków krajobrazowych koordynuje minister właściwy do spraw środowiska.
2. Parkiem krajobrazowym kieruje dyrektor parku krajobrazowego.
3. Dyrektora parku krajobrazowego powołuje wojewoda po zasięgnięciu opinii wojewódzkiej komisji ochrony przyrody.
4. Wojewoda odwołuje dyrektora parku krajobrazowego, po wyrażeniu opinii przez wojewódzką komisję ochrony przyrody, w ciągu 14 dni od dnia wystąpienia o opinię, z wyjątkiem przypadków odwołania z przyczyn, o których mowa w art. 52 Kodeksu pracy.
5. Dyrektora parku krajobrazowego, położonego na terenie kilku województw, powołuje minister właściwy do spraw środowiska w uzgodnieniu z wojewodami po zasięgnięciu opinii właściwych wojewódzkich komisji ochrony przyrody.

6. Minister właściwy do spraw środowiska w uzgodnieniu z wojewodami odwołuje dyrektora parku krajobrazowego, o którym mowa w ust. 5, po wyrażeniu opinii przez wojewódzkie komisje ochrony przyrody w ciągu 14 dni od dnia wystąpienia o opinię, z wyjątkiem przypadków odwołania z przyczyn, o których mowa w art. 52 Kodeksu pracy.
7. Do zadań dyrektora parku krajobrazowego należy w szczególności:
  - 1) ochrona przyrody zgodnie z rozporządzeniem o utworzeniu parku krajobrazowego,
  - 2) organizacja działalności naukowej, dydaktycznej, turystycznej oraz rekreacyjnej na terenie parku krajobrazowego i jego otuliny,
  - 3) wydawanie z upoważnienia wojewody decyzji administracyjnych w zakresie ochrony przyrody na terenie parku krajobrazowego i jego otuliny,
  - 4) współdziałanie w zakresie ochrony przyrody z jednostkami organizacyjnymi, osobami prawnymi i fizycznymi.
8. W celu zarządzania parkami krajobrazowymi mogą być tworzone zespoły parków krajobrazowych.
9. Do dyrektora zespołu parków krajobrazowych stosuje się odpowiednio przepisy dotyczące dyrektora parku krajobrazowego.
10. Na terenie zarządzanym przez Lasy Państwowe, znajdującym się w granicach parku krajobrazowego, zadania w zakresie ochrony przyrody wykonuje samodzielnie miejscowy nadleśniczy, zgodnie z planem ochrony parku krajobrazowego, uwzględnionym w planie urządzania lasu.

Art. 24b.

1. Przy dyrektorze parku krajobrazowego działa rada parku jako organ opiniotawczo-doradczy.
2. Radę parku powołuje właściwy wojewoda spośród działających na rzecz ochrony przyrody, przedstawicieli:
  - 1) nauki,
  - 2) praktyki,
  - 3) właściwego terytorialnie samorządu gminnego,
  - 4) organizacji społecznych,
  - 5) organizacji gospodarczychna trzyletnią kadencję określając jej skład i zakres działania.
3. Radę parku dla parku położonego na terenie kilku województw powołuje wojewoda, na którego obszarze działania znajduje się największa część parku, w porozumieniu z pozostałymi wojewodami.
4. Do rady parku zespołu parków krajobrazowych stosuje się odpowiednio przepisy dotyczące rady parku krajobrazowego.

Art. 24c.

1. Tworzy się Służbę Parków Krajobrazowych.
2. Pracownicy zaliczeni do Służby Parków Krajobrazowych mają prawo do bezpłatnego umundurowania.

3. Minister właściwy do spraw środowiska, w drodze rozporządzenia, określi dla Służby Parków Krajobrazowych:
- 1) stanowiska i wymagania kwalifikacyjne na poszczególne stanowiska, z uwzględnieniem wykształcenia oraz stażu pracy,
  - 2) wzory umundurowania dla osób uprawnionych do ich noszenia oraz oznak służbowych dla poszczególnych stanowisk, w tym: wzory umundurowania wyjściowego i polowego na odpowiednie pory roku, wzory przedmiotów uzupełniających mundury, kolor, wzór orła umieszczonego na czapkach służbowych dla pracowników zatrudnionych na określonych stanowiskach, okres ich użytkowania, kierując się potrzebą rozróżnienia cech szczególnych umundurowania pracowników zatrudnionych na określonych stanowiskach.

Art. 26.

art. 25 skreślony

1. Obszar chronionego krajobrazu jest terenem chronionym ze względu na:
  - 1) wyróżniające się krajobrazowo tereny o zróżnicowanych ekosystemach, wartościowe w szczególności ze względu na możliwość zaspokajania potrzeb związanych z masową turystyką i wypoczynkiem, lub
  - 2) istniejące albo odtwarzane korytarze ekologiczne.
2. Celem tworzenia obszarów chronionego krajobrazu może być w szczególności zapewnienie powiązania terenów poddanych ochronie w system obszarów chronionych, o którym mowa w art. 13 ust. 2.

Art. 26a.

1. W parku krajobrazowym oraz na obszarze chronionego krajobrazu zabrania się:
  - 1) lokalizowania nowych obiektów zaliczanych do przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko w rozumieniu przepisów o ochronie środowiska,
  - 1a) lokalizacji budownictwa letniskowego poza miejscami wyznaczonymi w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego,
  - 2) utrzymywania otwartych rowów i zbiorników ściekowych,
  - 3) dokonywania zmian stosunków wodnych, jeżeli służą innym celom niż ochrona przyrody i zrównoważone wykorzystanie użytków rolnych i leśnych oraz gospodarki rybackiej,
  - 4) likwidowania małych zbiorników wodnych, starorzeczy oraz obszarów wodnobłotnych,
  - 5) wylewania gnojowicy, z wyjątkiem nawożenia własnych gruntów rolnych,
  - 6) lokalizacji ośrodków chowu, hodowli - posługujących się metodą bezściółkową,
  - 7) organizowania rajdów motorowych i samochodowych oraz pokazów lotów akrobacyjnych,
  - 8) umieszczania tablic reklamowych poza obszarami zabudowanymi,
  - 9) likwidowania zadrzewień śródpolnych, przydrożnych i nadwodnych,
  - 10) umyślnego zabijania dziko żyjących zwierząt, niszczenia nor, legowisk zwierzęcych, tarłisk i złożonej ikry, ptasich gniazd oraz wybierania jaj,

- 11) wypalania roślinności i pozostałości roślinnych, wydobywania skał, minerałów, torfu oraz niszczenia gleby,
  - 14) wykonywania prac ziemnych trwale zniekształcających rzeźbę terenu, z wyjątkiem obiektów związanych z zabezpieczeniem przeciwsztorowym lub przeciwpowodziowym,
  - 15) używania łodzi motorowych na otwartych zbiornikach wodnych.
2. Zakazy, o których mowa w ust. 1, nie dotyczą zadań realizowanych na rzecz obronności i bezpieczeństwa państwa, w przypadkach zagrożenia bezpieczeństwa państwa.
  3. Zakaz, o którym mowa w ust. 1 pkt 1, nie dotyczy inwestycji realizujących cele publiczne.
  4. Zakaz określony w ust. 1 pkt 10 i 15 nie dotyczy gospodarki łowieckiej lub rybackiej prowadzonej w oparciu o odrębne przepisy oraz racjonalnej gospodarki rolnej i leśnej.

Art. 27.

Ochrona gatunkowa roślin i zwierząt ma na celu zabezpieczenie dziko występujących roślin lub zwierząt oraz ich siedlisk, a w szczególności gatunków rzadko występujących, endemicznych, podatnych na zagrożenia i zagrożonych wyginięciem oraz objętych ochroną na podstawie umów międzynarodowych, jak też zachowanie różnorodności gatunkowej i genetycznej.

Art. 27a.

1. W stosunku do rodzimych dziko występujących roślin objętych ochroną gatunkową zabrania się: **pkt 12 i 13 w ust. 1 w art. 26a skreślone**
  - 1) pozyskiwania, umyślnego niszczenia lub uszkodzania,
  - 2) umyślnego niszczenia ich siedlisk,
  - 3) zbioru, przetrzymywania, posiadania, preparowania, przetwarzania roślin oraz ich części,
  - 4) dokonywania zmian stosunków wodnych, stosowania środków chemicznych, niszczenia ściółki leśnej, gleby w pobliżu stanowisk roślin chronionych,
  - 5) zbywania, nabywania, oferowania do sprzedaży, darowizny,
  - 6) wwożenia i wywożenia poza granicę państwa żywych, martwych, przetworzonych, spreparowanych w całości albo ich części oraz produktów pochodnych.
2. Zakazy, o których mowa w ust. 1, nie dotyczą:
  - 1) wykonywania czynności związanych z prowadzeniem racjonalnej gospodarki człowieka, a w szczególności: rolnej, leśnej lub rybackiej,
  - 2) zbioru grzybów gatunków objętych ochroną częściową w celach konsumpcyjnych,
  - 3) usuwania roślin niszczących materiały lub budynki,
  - 4) zwalczania roślin zagrażających zdrowiu lub życiu ludzi lub zwierząt,

- 5) pozyskiwania roślin objętych ochroną częściową, ich części lub produktów pochodnych, jeżeli zainteresowane podmioty uzgodniły z wojewodą miejsca pozyskiwania, ich ilości oraz terminy,
- 6) przetrzymywania, zbywania, nabywania, oferowania do sprzedaży, wymiany, darowizny, a także wywożenia poza granicę państwa, żywych, martwych, przetworzonych, spreparowanych w całości albo ich części i produktów pochodnych roślin, o których mowa w pkt 5.

Art. 27b.

1. W stosunku do rodzimych dziko występujących zwierząt objętych ochroną gatunkową zabrania się:
  - 1) umyślnego zabijania, okaleczania, chwytania, pozyskiwania, przetrzymywania, a także posiadania żywych, martwych, w całości lub ich części,
  - 2) płoszenia, niepokojenia, fotografowania, filmowania, obserwacji z odległości powodującej zaniepokojenie zwierząt, w tym w czasie snu zimowego lub w okresie rozrodu i wychowu młodych, bez zezwolenia wojewody,
  - 3) umyślnego niszczenia ich siedlisk,
  - 4) preparowania martwych, w tym znalezionych, zwierząt lub ich części, bez zezwolenia wojewody,
  - 5) przetrzymywania spreparowanych zwierząt lub ich części, bez zezwolenia wojewody,
  - 6) umyślnego niszczenia ich gniazd, tarlisk, nor, legowisk, żeremi oraz jaj, ikry, postaci młodocianych i form rozwojowych,
  - 7) wybierania, posiadania i przetrzymywania jaj oraz wydmuszek,
  - 8) przemieszczania z miejsc regularnego przebywania na inne miejsca, w tym także urodzonych i hodowanych w niewoli, na stanowiska naturalne,
  - 9) zbywania, nabywania, oferowania do sprzedaży, wymiany, darowizny, a także wwożenia i wywożenia poza granicę państwa żywych, martwych, spreparowanych w całości albo ich części oraz produktów pochodnych,
  - 10) niszczenia mrowisk w lasach.
2. Zakazy, o których mowa w ust. 1, nie dotyczą:
  - 1) usuwania w okresie od dnia 1 września do końca lutego gniazd ze skrzynek lęgowych dla ptaków,
  - 2) usuwania od dnia 1 września do końca lutego gniazd ptasich z budynków, obiektów inżynieryjnych i terenów zieleni, jeżeli wymagają tego względy bezpieczeństwa lub sanitarne,
  - 3) filmowania, fotografowania zwierząt w obrębie zabudowań i w miejscach ogólnodostępnych,
  - 4) chwytania na terenach zabudowanych, przez uprawnione podmioty, zabłąkanych zwierząt i przemieszczania ich do miejsc regularnego przebywania,
  - 5) chwytania zwierząt rannych i osłabionych, w celu udzielenia im pomocy weterynaryjnej i przemieszczenia do ośrodka rehabilitacji,
  - 6) wykonywania czynności związanych z prowadzeniem racjonalnej gospodarki człowieka, a w szczególności rolnej, leśnej lub rybackiej,

- 7) pozyskiwania zwierząt gatunków objętych ochroną częściową, ich części lub produktów pochodnych, jeżeli zainteresowane podmioty uzgodniły z wojewodą miejsca pozyskiwania, ich ilości oraz terminy,
  - 8) przetrzymywania, zbywania, nabywania, oferowania do sprzedaży, wymiany, darowizny, a także wywożenia poza granicę państwa żywych, martwych, spreparowanych w całości albo ich części i produktów pochodnych zwierząt, o których mowa w pkt 7.
3. W stosunku do miejsc rozrodu i regularnego przebywania zwierząt gatunków chronionych, dla których wojewoda ustala granice tych miejsc, zabrania się dokonywania zmian polegających na wycinaniu drzew lub krzewów, prowadzeniu robót melioracyjnych, wznoszeniu obiektów, urządzeń i instalacji oraz prowadzeniu prac mających wpływ na ochronę miejsc rozrodu i regularnego przebywania tych zwierząt, a także zabrania się przebywania ludzi, bez zgody wojewody.

Art. 27c.

1. Organy ochrony przyrody podejmują działania w celu ratowania gatunków zagrożonych wyginięciem.
2. Jeżeli zmiany w środowisku zagrażają roślinom lub zwierzętom gatunków chronionych, wojewoda jest obowiązany, po zasięgnięciu opinii wojewódzkiej komisji ochrony przyrody, podjąć stosowne działania w celu zapewnienia trwałego zachowania danego gatunku i jego siedliska bądź zapobieżenia szkodom lub ich ograniczenia.
3. Wojewoda ustala i likwiduje granice miejsc rozrodu i regularnego przebywania zwierząt gatunków chronionych, wymienionych w rozporządzeniu, o którym mowa w ust. 5 pkt 2, oraz prowadzi wykaz tych miejsc.
4. Wojewoda, w drodze rozporządzenia, może wprowadzić na terenie województwa, na czas określony, ochronę gatunków roślin lub zwierząt nieobjętych ochroną, o której mowa w ust. 5, a także właściwe dla nich zakazy wybrane spośród wymienionych w art. 27a ust. 1 oraz art. 27b ust. 1, a także odstępstwa od zakazów wybrane spośród wymienionych w art. 27a ust. 2 oraz art. 27b ust. 2.
5. Minister właściwy do spraw środowiska, w porozumieniu z ministrem właściwym do spraw rolnictwa, w drodze rozporządzeń, określi:
  - 1) listę gatunków roślin rodzimych dziko występujących objętych ochroną gatunkową ścisłą i częściową oraz zakazy właściwe dla tych gatunków, wybrane spośród wymienionych w art. 27a ust. 1, a także odstępstwa od zakazów wybrane spośród wymienionych w art. 27a ust. 2.
  - 2) listę gatunków zwierząt rodzimych dziko występujących objętych ochroną gatunkową ścisłą i częściową, w tym gatunków, dla których ustala się granice miejsc rozrodu i regularnego przebywania oraz terminy ochrony tych miejsc, wyróżniając strefę ochrony ścisłej i częściowej, zakazy dla danych gatunków, wybrane spośród wymienionych w art. 27b ust. 1, a także odstępstwa od zakazów wybrane spośród wymienionych w art. 27b ust. 2.
6. Minister właściwy do spraw środowiska, wydając rozporządzenia, o których mowa w ust. 5, będzie kierował się potrzebą ochrony roślin lub zwierząt gatunków rzadko występujących, zagrożonych wyginięciem lub wrażliwych na zmiany środowiska przyrodniczego, ich siedlisk, w tym miejsc rozrodu i regularnego przebywania zwierząt.

7. Minister właściwy do spraw środowiska może zezwolić wyjątkowo na pozyskanie roślin i zwierząt chronionych oraz inne czynności podlegające ograniczeniu, zakazom lub nakazom.

Art. 27d.

1. Zabrania się przewożenia przez granicę państwa roślin lub zwierząt, ich części i produktów pochodnych, podlegających ograniczeniom na podstawie umów międzynarodowych, których Rzeczpospolita Polska jest stroną, bez zezwolenia ministra właściwego do spraw środowiska.
2. Zakaz, o którym mowa w ust. 1, nie dotyczy tranzytu, o ile przepisy umowy międzynarodowej nie stanowią inaczej.
3. Zezwolenie, o którym mowa w ust. 1, jest wydawane po spełnieniu warunków wynikających z postanowień umów międzynarodowych, których Rzeczpospolita Polska jest stroną oraz odrębnych przepisów.
4. Minister właściwy do spraw środowiska odmawia wydania zezwolenia pomimo spełnienia warunków, o których mowa w ust. 3, w przypadku gdy:
  - 1) importer, eksporter lub reeksporter, wskazany we wniosku o wydanie zezwolenia, został skazany prawomocnym wyrokiem sądu za naruszenie przepisów umowy międzynarodowej, o której mowa w ust. 1, przepisów o ochronie przyrody lub o ochronie zwierząt - w okresie przed upływem 3 lat od dnia uprawomocnienia się wyroku,
  - 2) wydanie zezwolenia, na warunkach wskazanych we wniosku o jego wydanie, naruszałoby inne przepisy krajowe albo przepisy drugiego państwa uczestniczącego w obrocie,
  - 3) właściwy organ ustanowiony na mocy postanowień umowy międzynarodowej, o której mowa w ust. 1, wprowadził czasowe ograniczenia międzynarodowego obrotu określonymi roślinami lub zwierzętami, ich częściami lub produktami pochodnymi - w okresie obowiązywania tych ograniczeń albo
  - 4) we wniosku o wydanie zezwolenia podano informacje niezgodne ze stanem faktycznym.
5. Minister właściwy do spraw środowiska cofa wydane zezwolenie, o którym mowa w ust. 1, jeżeli:
  - 1) po wydaniu zezwolenia zostaną ujawnione okoliczności, o których mowa w ust. 4, uzasadniające odmowę wydania zezwolenia,
  - 2) właściwy organ ustanowiony na mocy postanowień umowy międzynarodowej, o której mowa w ust. 1, złożył uzasadniony wniosek o cofnięcie zezwolenia,
  - 3) organ kontrolujący złożył wniosek o cofnięcie zezwolenia, które zostało użyte niezgodnie z warunkami w nim zawartymi.
6. Zezwolenie zawiera warunki określające jego ważność.
7. Minister właściwy do spraw środowiska, w drodze rozporządzenia, określi:
  - 1) listę roślin i zwierząt, o których mowa w ust. 1, oraz ich status ochronny odpowiadający ograniczeniom określonym umowami międzynarodowymi, których Rzeczpospolita Polska jest stroną,
  - 2) warunki i tryb wydawania zezwolenia, o którym mowa w ust. 1,

- 3) wzór wniosku o wydanie zezwolenia oraz spis dokumentów, które należy dołączyć do wniosku,
- 4) wzory zezwoleń,
- 5) tryb postępowania z wydanymi zezwoleniami.

Art. 27e.

1. Przetrzymanywanie roślin i zwierząt, o których mowa w art. 27d ust. 1, oraz ich uprawa i hodowla wymaga wpisania do rejestru.
2. Rejestry, o których mowa w ust. 1, prowadzi starosta właściwy ze względu na miejsce przetrzymywania roślin lub zwierząt oraz prowadzenia upraw i hodowli. Rejestr powinien zawierać:
  - 1) liczbę porządkową,
  - 2) datę dokonania wpisu lub wykreślenia z niego,
  - 3) imię, nazwisko i adres posiadacza lub przetrzymującego,
  - 4) adres miejsca przetrzymywania, prowadzenia uprawy lub hodowli,
  - 5) wielkość powierzchni zajętych pod uprawę lub liczbę zwierząt,
  - 6) nazwę gatunku w języku łacińskim i polskim, jeżeli polska nazwa istnieje,
  - 7) opis oznakowania, jeżeli istnieje,
  - 8) cel posiadania lub przetrzymywania,
  - 9) numer i datę wydania zezwolenia na wwóz do kraju lub zezwolenia na pozyskanie,
  - 10) numer i datę dokumentu wydanego przez urzędowego lekarza weterynarii, potwierdzającego urodzenie zwierzęcia w hodowli.
3. Obowiązek rejestrowania lub wykreślenia z rejestru powstaje z chwilą wejścia w posiadanie lub wyzbycia się rośliny lub zwierzęcia, wwozu do kraju lub wywozu za granicę, a także powstania zmiany w danych rejestrowych. Wniosek o dokonanie stosownego wpisu lub skreślenia z rejestru powinien być złożony właściwemu staroście w terminie 14 dni, licząc od dnia powstania obowiązku.
4. Za dokonanie wpisu oraz wydanie wypisu z rejestru pobierana jest opłata skarbową.
5. Minister właściwy do spraw środowiska może, w drodze rozporządzenia, określić warunki znakowania określonych roślin i zwierząt objętych ochroną, rozpoznawalnych części tych roślin lub zwierząt albo opakowań zawierających produkty pochodne z nich otrzymane.
6. Minister właściwy do spraw środowiska, wydając rozporządzenie, o którym mowa w ust. 5, będzie kierował się potrzebą przeciwdziałania nielegalnemu obrotowi chronionych roślin i zwierząt, rozpoznawalnych ich części i produktów pochodnych.

Art. 28.

Pomnikami przyrody są pojedyncze twory przyrody żywej i nieożywionej lub ich skupienia o szczególnej wartości naukowej, kulturowej, historyczno-pamiętkowej i krajobrazowej oraz odznaczające się indywidualnymi cechami, wyróżniającymi je wśród innych tworów, w szczególności sędziwe i okazałych rozmiarów drzewa i

krzewy gatunków rodzimych lub obcych, źródła, wodospady, wywierzyska, skałki, jary, głązy narzutowe, jaskinie.

Art. 29.

Stanowiskami dokumentacyjnymi przyrody nieożywionej są niewyodrębniające się na powierzchni lub możliwe do udostępnienia, ważne pod względem naukowym i dydaktycznym miejsca występowania formacji geologicznych, nagromadzeń skamieniałości lub tworów mineralnych oraz fragmenty eksploatowanych i nieczynnych wyrobisk powierzchniowych i podziemnych.

Art. 30.

1. Użytkami ekologicznymi są zasługujące na ochronę pozostałości ekosystemów, mających znaczenie dla zachowania unikatowych zasobów genowych i typów środowisk, jak: naturalne zbiorniki wodne, śródpolne i śródleśne „oczka wodne”, kępy drzew i krzewów, bagna, torfowiska, wydmy, płaty nieużytkowanej roślinności, starorzecza, wychodnie skalne, skarpy, kamieńce oraz stanowiska rzadkich lub chronionych gatunków roślin i zwierząt, w tym miejsca ich sezonowego przebywania lub rozrodu.
2. Użytki ekologiczne wykazuje się w ewidencji gruntów.

Art. 31.

Zespół przyrodniczo-krajobrazowy wyznacza się w celu ochrony wyjątkowo cennych fragmentów krajobrazu naturalnego i kulturowego, dla zachowania jego wartości estetycznych.

Art. 31a.

W stosunku do form ochrony przyrody, o których mowa w art. 28-31, zabrania się:

- 1) niszczenia, uszkodzenia lub przekształcania obiektu,
- 2) wykonywania prac ziemnych trwale zniekształcających rzeźbę terenu, z wyjątkiem obiektów związanych z zabezpieczeniem przeciwsztormowym lub przeciwpowodziowym,
- 3) uszkodzenia i zanieczyszczenia gleby,
- 4) wysypywania, zakopywania i wylewania odpadów lub innych nieczystości,
- 5) zaśmiecania obiektu i terenu wokół niego,
- 6) dokonywania zmian stosunków wodnych, jeżeli służą innym celom niż ochrona przyrody i zrównoważone wykorzystanie użytków rolnych i leśnych oraz gospodarki rybackiej,
- 7) likwidowania małych zbiorników wodnych, starorzeczy oraz obszarów wodnobłotnych,
- 8) wylewania gnojowicy, z wyjątkiem nawożenia własnych gruntów rolnych,
- 9) lokalizacji budownictwa lotniskowego poza miejscami wyznaczonymi w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego,

- 10) budowy budynków, budowli, obiektów małej architektury i tymczasowych obiektów budowlanych mogących mieć negatywny wpływ na obiekt chroniony bądź spowodować degradację krajobrazu.

Art. 32.

Wprowadzenie form ochrony przyrody, o których mowa w art. 26 i 28-31, następuje, w drodze rozporządzenia wojewody, które określa nazwę obszaru lub obiektu, jego położenie, w miarę potrzeb otulinę oraz zakazy dla nich właściwe wybrane spośród wymienionych w art. 26a ust. 1 i art. 31a.

Art. 33.

1. Park narodowy, rezerwat przyrody, park krajobrazowy i stanowisko dokumentacyjne przyrody nieożywionej mogą uzyskać status o znaczeniu międzynarodowym, określony odpowiednimi konwencjami międzynarodowymi lub uchwałami organizacji międzynarodowych.
2. W drodze porozumienia z sąsiednimi państwami mogą być wyznaczane przygraniczne obszary cenne przyrodniczo, w celu ich wspólnej ochrony.

Art. 34.

1. Rada gminy może wprowadzić formy ochrony przyrody, o których mowa w art. 13 ust. 1 pkt 4 i 6, jeżeli wojewoda nie wprowadził tych form.
2. Dla obszarów i zespołów, o których mowa w art. 13 ust. 1 pkt 4 i w art. 13 ust. 1 pkt 6 lit. d), poddawanych ochronie przez radę gminy, miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego sporządza się obowiązkowo.

Art. 34a.

[1. Teren pokryty drzewostanem o charakterze parkowym i niepodlegający przepisom o ochronie dóbr kultury, rada gminy może uznać za park gminny, jeżeli teren ten stanowi własność Skarbu Państwa lub własność jednostki samorządu terytorialnego.]

- <1. Teren pokryty drzewostanem o charakterze parkowym i niepodlegający przepisom o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami rada gminy może uznać za park gminny, jeżeli teren ten stanowi własność Skarbu Państwa lub własność jednostki samorządu terytorialnego.>**
2. Teren, o którym mowa w ust. 1, stanowiący własność innego podmiotu, może być uznany za park gminny za zgodą jego właściciela.
3. Uznanie za park gminny następuje w drodze uchwały rady gminy, w której określa się granice parku, sposób ochrony, podmiot sprawujący nadzór nad parkiem, którym może być także właściciel terenu, oraz niezbędne zakazy i ograniczenia, o których mowa w art. 31a.
4. Przepisów ust. 1-3 nie stosuje się do terenów zadrzewionych drzewami owocowymi, terenów służących celom kultu religijnego oraz cmentarzy.

nowe brzmienie ust. 1 w art. 34a wchodzi w życie z dn. 17.11.2003 r. (Dz.U. 2003 r. Nr 162, poz. 1568)

Rozdział 4

Wykonywanie ochrony przyrody

Art. 35.

1. Określenie obszarów poddanych ochronie, o których mowa w rozdziale 3, ustalenie otulin oraz zasad zagospodarowania tych obszarów następuje stosownie do krajowej strategii ochrony i umiarkowanego użytkowania różnorodności biologicznej oraz wynikającego z niej planu działań.
2. Krajową strategię ochrony i umiarkowanego użytkowania różnorodności biologicznej, wraz z programem działania, sporządza minister właściwy do spraw środowiska, a zatwierdza Rada Ministrów.

Art. 35a.

1. Siedliska przyrodnicze poddaje się pod ochronę w drodze ustanowienia przez właściwy organ formy ochrony przyrody wybranej spośród wymienionych w art. 13 ust. 1 pkt 1-4 oraz 6.
2. Minister właściwy do spraw środowiska określi, w drodze rozporządzenia, rodzaje siedlisk przyrodniczych podlegających ochronie, kierując się potrzebą ochrony siedlisk przyrodniczych zagrożonych zanikiem, mających ograniczony zasięg terytorialny wynikający z właściwości przyrodniczych charakterystycznych dla regionu przyrodniczo-klimatycznego, a także potrzebą zachowania różnorodności biologicznej.

Art. 36.

1. Zabrania się budowy lub rozbudowy obiektów i urządzeń w parku narodowym i rezerwacie przyrody, z wyjątkiem obiektów i urządzeń służących celom parku lub rezerwatu oraz związanych z prowadzeniem gospodarstwa rolnego i leśnego.
  - 1a. Budowa obiektów i urządzeń służących celom parku narodowego lub rezerwatu przyrody oraz związanych z prowadzeniem gospodarstwa rolnego i leśnego jest dopuszczalna, jeżeli ich lokalizacja, wielkość lub architektura nie spowoduje degradacji przyrody lub krajobrazu.
2. Wydawanie przewidzianych odrębnymi przepisami pozwoleń na budowę lub rozbudowę obiektów i urządzeń na obszarach, o których mowa w ust. 1, wymaga uzgodnienia z wojewodą.

Art. 36a.

1. Wydanie decyzji o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu dla inwestycji realizującej cel publiczny na obszarze parku krajobrazowego lub obszarze chronionego krajobrazu wymaga uzgodnienia z właściwym wojewodą.
2. Wojewoda wyraża zgodę, o której mowa w ust. 1, jeżeli:
  - 1) realizacja nie wpłynie negatywnie na cel ochrony danego obszaru, a w szczególności inwestycja ta nie naruszy spójności krajowego systemu obszarów chronionych, albo
  - 2) inwestycja ta wpłynie negatywnie na cel ochrony danego obszaru lub naruszy spójność krajowego systemu obszarów chronionych, ale jednocześnie

przy braku rozwiązań alternatywnych możliwe jest uzupełnienie lub taka zmiana systemu obszarów chronionych, która zapewni jego spójność.

3. Jeżeli decyzja, o której mowa w ust. 1, dotyczy celu publicznego związanego z:

- 1) ochroną życia lub zdrowia ludzkiego,
- 2) bezpieczeństwem publicznym,
- 3) ochroną przyrody,

nie ma zastosowania warunek zawarty w ust. 2 pkt 2.

4. Wójt, burmistrz albo prezydent miasta informuje ministra właściwego do spraw środowiska o wydaniu decyzji, o której mowa w ust. 1.

art. 37 skreślony

Art. 38.

Wojewoda może, w drodze rozporządzenia, wprowadzić na okres sześciu miesięcy ograniczenia i zakazy, o których mowa w art. 23a ust. 1, art. 26a ust. 1 i art. 31a, albo nakazać wykonanie określonych prac lub urządzeń w stosunku do obiektu lub obszaru o stwierdzonych wartościach przyrodniczych lub krajobrazowych, przewidzianego do objęcia ochroną, a któremu zagraża zmiana lub zniszczenie.

Art. 39.

1. Minister właściwy do spraw środowiska prowadzi rejestr parków narodowych i rezerwatów przyrody, o których mowa w art. 23 ust. 5.

2. Wojewoda prowadzi dokumentację stanu przyrody, a w szczególności cennych ze względów naukowych lub rzadkość występowania tworów przyrody, obszarów przyrodniczych i innych składników przyrody oraz rejestr rezerwatów przyrody, parków krajobrazowych i obszarów chronionego krajobrazu.

art. 40 skreślony

3. Starosta wykonując zadanie z zakresu administracji rządowej prowadzi rejestr pomników przyrody, stanowisk dokumentacyjnych, użytków ekologicznych oraz zespołów przyrodniczo-krajobrazowych.

4. Rejestry, dla poszczególnych form ochrony przyrody, o których mowa w ust. 1-3, powinny zawierać:

- 1) liczbę porządkową,
- 2) nazwę, jeżeli istnieje, i formę ochrony przyrody,
- 3) datę utworzenia formy ochrony przyrody,
- 4) położenie geograficzne i administracyjne formy ochrony przyrody (obręb ewidencyjny, gmina, powiat, województwo),
- 5) powierzchnię z wyszczególnieniem formy własności i rodzajów gruntów,
- 6) krótki opis przedmiotu lub obiektu poddanego pod ochronę,
- 7) miejsce i datę ogłoszenia aktu o uznaniu lub utworzeniu szczególnej formy ochrony przyrody,
- 8) informację, czy dana forma ochrony podlega ochronie w zakresie międzynarodowego prawa ochrony przyrody.

Rozdział 5**Gospodarowanie zasobami i składnikami przyrody****Art. 41.**

1. Gospodarka zasobami dziko występujących roślin i zwierząt powinna zapewniać ich trwałość i optymalną liczebność, przy zachowaniu w możliwie największym stopniu różnorodności genetycznej.
2. Realizacja zadań, o których mowa w ust. 1, następuje w szczególności przez:
  - 1) ochronę, utrzymanie i racjonalne zagospodarowanie naturalnych zbiorowisk roślinnych, a przede wszystkim lasów, torfowisk, bagien, muraw, solnisk, wydmy i brzegów wód oraz naturalnych stanowisk roślin i zwierząt,
  - 2) rozmnażanie i rozprzestrzenianie ginących gatunków roślin i zwierząt, ochronę i odtwarzanie stanowisk zwierząt rzadkich oraz ochronę tras migracyjnych zwierząt.
3. W parkach narodowych lub rezerwach przyrody oraz w odniesieniu do gatunków chronionych roślin lub zwierząt stosuje się ochronę ścisłą lub ochronę częściową.
4. W parkach narodowych lub rezerwach przyrody, w których część gruntów pozostawiona jest w gospodarczym wykorzystaniu, na gruntach tych stosuje się ochronę krajobrazową.

Art. 41a.

1. Prowadzenie robót polegających na regulacji wód oraz budowie wałów przeciwpowodziowych, a także robót melioracyjnych, odwodnień budowlanych oraz innych robót ziemnych zmieniających stosunki wodne - na terenach o szczególnych wartościach przyrodniczych, zwłaszcza na terenach, na których znajdują się skupienia roślinności o szczególnej wartości z punktu widzenia przyrodniczego, terenach o walorach krajobrazowych i ekologicznych, terenach masowych łęgów ptactwa, występowania skupień gatunków chronionych oraz tarlisk, zimowisk, przepławek i miejsc masowej migracji ryb i innych organizmów wodnych, następuje na podstawie decyzji wojewody, który ustala warunki prowadzenia robót.
2. Wydanie decyzji, o której mowa w ust. 1, następuje przed uzyskaniem pozwolenia budowlanego.

Art. 42.

1. Zabrania się wprowadzania do środowiska przyrodniczego zwierząt lub roślin, a także ich form rozwojowych, obcych rodzimej faunie i florze.
2. Zabrania się przemieszczania w środowisku przyrodniczym zwierząt lub roślin, a także ich form rozwojowych, obcych rodzimej faunie i florze.
3. Zakazy, o których mowa w ust. 1 i 2, dotyczą także roślin lub zwierząt wprowadzonych do środowiska przyrodniczego przed dniem wejścia w życie ustawy.
4. Odstępstwa od zakazów, o których mowa w ust. 1 i 2, wymagają zezwolenia ministra właściwego do spraw środowiska wydanego w uzgodnieniu z ministrem właściwym do spraw rolnictwa, po zaopiniowaniu przez Państwową Radę Ochrony Przyrody.

5. Zakazy, o których mowa w ust. 1 i 2, nie mają zastosowania do gatunków ryb, na których wprowadzanie i przemieszczanie wymagane jest zezwolenie ministra właściwego do spraw rolnictwa, wydawane na podstawie art. 3 ustawy z dnia 18 kwietnia 1985 r. o rybnictwie śródlądowym (Dz.U. z 1999 r. Nr 66, poz. 750, z 2000 r. Nr 120, poz. 1268 i z 2001 r. Nr 81, poz. 875).

Art. 43.

Gospodarka zasobami przyrody nieożywionej powinna być prowadzona w sposób zapewniający ochronę innych zasobów, oszczędne użytkowanie przestrzeni oraz zachowanie jej szczególnie cennych tworów naturalnych, jak przede wszystkim profile geologiczne i glebowe, jaskinie, turnie, skałki, głazy narzutowe, naturalne zbiorniki wodne, źródła i wodospady, glebowe powierzchnie wzorcowe.

Art. 44.

Zmiana przeznaczenia terenów, na których znajduje się starodrzew, może być dokonana jedynie w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego, po uzyskaniu zgody starosty wykonującego zadania z zakresu administracji rządowej.

Art. 45.

Zabrania się wypalania roślinności na łąkach, pastwiskach, nieużytkach, rowach, pasach przydrożnych, szlakach kolejowych lub w strefie oczeretów i trzcin.

Art. 45a.

Zabrania się niszczenia roślinności służącej wiązaniu gleby oraz niszczenia roślin i zwierząt przyczyniających się do oczyszczania środowiska, a zwłaszcza wód.

Art. 46.

1. Gatunki roślin i zwierząt zagrożonych wyginięciem w stanie naturalnym, utrzymywane w ogrodach zoologicznych, botanicznych lub bankach genów podlegają ochronie w celu zachowania różnorodności biologicznej.
2. Ogrody botaniczne, zoologiczne oraz tereny przewidziane w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego na rozbudowę istniejących lub budowę nowych ogrodów podlegają ochronie niezbędnej do zapewnienia ich prawidłowej działalności i rozwoju.
3. Ochrona, o której mowa w ust. 2, polega na zakazie:
  - 1) wznoszenia na terenie ogrodu botanicznego lub zoologicznego obiektów budowlanych i urządzeń niezwiązanych z ich działalnością,
  - 2) ograniczania obszaru ogrodu botanicznego lub zoologicznego na rzecz działalności niezwiązanej z ich rolą i przeznaczeniem,
  - 3) zmiany na terenie ogrodu botanicznego lub zoologicznego albo w ich otoczeniu stosunków wodnych, zwłaszcza obniżenia wód gruntowych,
  - 4) zanieczyszczania na terenie ogrodu botanicznego lub zoologicznego albo w ich otoczeniu powierzchni ziemi, wód i powietrza,
  - 5) wznoszenia w sąsiedztwie ogrodu botanicznego lub zoologicznego obiektów budowlanych lub urządzeń przeznaczonych do prowadzenia działalności

- produkcyjnej lub usługowej wpływającej szkodliwie na warunki przyrodnicze niezbędne do prawidłowego funkcjonowania ogrodów.
4. Ogrody botaniczne i zoologiczne funkcjonują w oparciu o sporządzane co 5 lat programy działalności i rozwoju uzgadniane z wójtem, burmistrzem lub prezydentem miasta i zatwierdzane przez ministra właściwego do spraw środowiska.
  5. Zasady korzystania z ogrodów botanicznych i zoologicznych określają, w drodze regulaminu, ich zarządy.
  6. Organy gminy w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego oraz w swojej działalności uwzględniają potrzeby funkcjonowania i rozwoju istniejących lub planowanych do utworzenia ogrodów botanicznych i zoologicznych oraz zapewniają ich ochronę.
  7. Wójt, burmistrz lub prezydent miasta przed wydaniem decyzji w sprawie ustalenia warunków zabudowy i zagospodarowania terenu inwestycji przewidzianej do realizacji w pobliżu ogrodu botanicznego lub zoologicznego informuje o przygotowywanym przedsięwzięciu zarząd ogrodu, który w terminie jednego miesiąca może zgłosić swoje zastrzeżenia i wnioski.
  8. Przepis ust. 7 stosuje się odpowiednio przy rozpatrywaniu wniosku o wyrażenie zgody na zmianę sposobu użytkowania obiektu budowlanego, znajdującego się w pobliżu ogrodu botanicznego lub zoologicznego, jeżeli zmiana ta mogłaby mieć wpływ na funkcjonowanie ogrodu.
  9. Chów i hodowla zwierząt w ogrodach zoologicznych prowadzona jest przy zachowaniu warunków określonych odrębnymi przepisami, w tym w szczególności: ustawą z dnia 24 kwietnia 1997 r. o zwalczaniu chorób zakaźnych zwierząt, badaniu zwierząt rzeźnych i mięsa oraz o Inspekcji Weterynaryjnej (Dz.U. z 1999 r. Nr 66, poz. 752 i z 2001 r. Nr 29, poz. 320) i ustawą z dnia 21 sierpnia 1997 r. o ochronie zwierząt (Dz.U. Nr 111, poz. 724, z 1998 r. Nr 106, poz. 668 i Nr 113, poz. 715, z 2000 r. Nr 12, poz. 136 i z 2001 r. Nr 2, poz. 21).
  10. Minister właściwy do spraw środowiska w drodze rozporządzenia określi szczegółowe warunki dla chowu i hodowli poszczególnych grup zwierząt, biorąc pod uwagę ich wymagania, w tym w szczególności:
    - 1) niezbędne wyposażenie w budowlę i urządzenia techniczne miejsc przebywania przedstawicieli poszczególnych gatunków lub grup zwierząt,
    - 2) minimalne warunki przestrzenne dla utrzymywania poszczególnych gatunków lub grup zwierząt,
    - 3) warunki niezbędne dla prowadzenia reprodukcji poszczególnych gatunków lub grup zwierząt,
    - 4) warunki jakie muszą być spełnione dla zapewnienia bezpieczeństwa zwierząt i ludzi.
  11. Przeniesienie z ogrodu botanicznego, zoologicznego lub banku genów do stanu naturalnego roślin lub zwierząt gatunków zagrożonych wyginięciem następuje za zgodą ministra właściwego do spraw środowiska.

Art. 47.

Starosta, wykonując zadanie z zakresu administracji rządowej, sprawuje kontrolę nad przestrzeganiem przepisów o ochronie przyrody w trakcie gospodarczego wykorzystywania zasobów i poszczególnych składników przyrody przez jednostki organizacyjne oraz osoby prawne i fizyczne. W tym zakresie przysługuje mu prawo wstępu

na nieruchomości, przeprowadzania badań i obserwacji, żądania wyjaśnień i przeglądania dokumentacji.

Rozdział 5a

Ochrona walorów krajobrazowych, terenów zieleni, drzew i krzewów

Art. 47a.

1. Walory krajobrazowe podlegają ochronie bez względu na to, czy są objęte szczególnymi formami ochrony przyrody.
2. Walory krajobrazowe uwzględnia się w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego.
3. Zabrania się wznoszenia w pobliżu morza, jezior i innych zbiorników wodnych, rzek i kanałów, krajobrazowych punktów widokowych lub na terenach o szczególnych walorach krajobrazowych, obiektów budowlanych naruszających walory krajobrazowe, uniemożliwiających do nich dostęp albo uniemożliwiających lub utrudniających zwierzętom dziko żyjącym dostęp do wód.

Art. 47b.

1. Rada gminy jest obowiązana zapewnić mieszkańcom miast i wsi o zwartej zabudowie korzystanie z przyrody przede wszystkim przez tworzenie i utrzymywanie w należytym stanie terenów zieleni i zadrzewień, łączących się, w miarę możliwości, z terenami zalesionymi.
2. Zmiana przeznaczenia terenów zieleni i zadrzewień może nastąpić tylko w następstwie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego lub jego zmiany.
3. Przepisy ust. 2 dotyczą także terenów jeszcze niezagospodarowanych lecz przeznaczonych w studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego, oraz w decyzji o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu, na tereny zieleni i zadrzewień.

Art. 47c.

1. Roboty ziemne oraz inne roboty związane z wykorzystaniem sprzętu mechanicznego lub urządzeń technicznych, prowadzone w pobliżu drzew lub krzewów albo ich zespołów, mogą być wykonywane wyłącznie w sposób nieszkodzący drzewom lub krzewom.
2. Na ulicach, placach oraz drogach publicznych środki chemiczne mogą być stosowane tylko w sposób nieszkodzący terenom zieleni oraz zadrzewieniom.
3. Wojewoda określa, w drodze rozporządzenia, rodzaje środków, jakie mogą być używane w miejscach określonych w ust. 2 oraz warunki ich stosowania.

Art. 47d.

1. Tereny będące własnością Skarbu Państwa lub własnością jednostek samorządu terytorialnego, nieprzeznaczone pod zabudowę, oraz tereny przeznaczone do zagospodarowania w późniejszym terminie a niewykorzystane rolniczo, zagospo-

darowuje się przez zasadzenie na nich roślinności dostosowanej do otoczenia, z uwzględnieniem okresu zagospodarowania, jeżeli ma ono charakter czasowy.

2. Wykonanie obowiązku, o którym mowa w ust. 1, należy odpowiednio do organów administracji rządowej lub organów samorządu terytorialnego.
3. Przepisy ust. 2 nie naruszają przepisów dotyczących gospodarowania nieruchomościami Skarbu Państwa.

Art. 47e.

1. Władający nieruchomości obowiązani są do utrzymywania we właściwym stanie drzew oraz krzewów rosnących na nieruchomościach będących w ich władaniu.
2. Usunięcie drzew lub krzewów z terenu nieruchomości może nastąpić za zezwoleniem wójta, burmistrza albo prezydenta miasta wydanym na wniosek władającego, z tym, że organ może uzależnić udzielenie zezwolenia od przeniesienia drzew lub krzewów we wskazane przez siebie miejsce albo zastąpienia drzew lub krzewów przewidzianych do usunięcia innymi drzewami lub krzewami.
3. Zezwolenie na usunięcie drzew lub krzewów z terenu nieruchomości wpisanej do rejestru zabytków wydaje wojewódzki konserwator zabytków.
4. Przepisów ust. 2 nie stosuje się do:
  - 1) drzew i krzewów owocowych, z wyłączeniem nieruchomości wpisanych do rejestru zabytków,
  - 2) drzew i krzewów sadzonych na plantacjach,
  - 3) drzew i krzewów, których wiek nie przekracza 5 lat,
  - 4) drzew i krzewów stanowiących przeszkody lotnicze.

Art. 47f.

1. Władający nieruchomości ponosi opłaty za usunięcie drzew lub krzewów.
2. Opłaty nalicza i pobiera organ właściwy do wydania zezwolenia na usunięcie drzew lub krzewów.
3. Opłaty za usunięcie drzew ustala się w zależności od obwodu pnia, rodzaju lub gatunku (odmiany) drzewa, a za usunięcie krzewów - w zależności od powierzchni porośniętej krzewami.
4. Opłatę ustala się przy udzielaniu zezwolenia.
5. Wniosek o wydanie zezwolenia powinien zawierać dane dotyczące gatunku drzewa, obwodu jego pnia, przeznaczenia terenu, na którym rośnie drzewo, przyczynę i termin zamierzonego usunięcia drzewa lub przyczynę i termin zamierzonego usunięcia krzewów oraz wielkość powierzchni, z której zostaną usunięte krzewy.
6. Organ gminy odracza na okres dwóch lat termin uiszczenia opłaty za usunięcie drzew lub krzewów, jeżeli zezwolenie przewiduje przesadzenie ich w inne miejsce.
7. Jeżeli przesadzone drzewa lub krzewy zachowały żywotność po upływie dwóch lat od dnia ich przesadzenia lub nie zachowały żywotności na skutek siły wyższej lub kłęski suszy, należność z tytułu ustalonej opłaty za usunięcie drzew lub krzewów podlega umorzeniu przez organ gminy.

Art. 47g.

1. Nie pobiera się opłat za usunięcie drzew:
  - 1) na których usunięcie nie jest wymagane zezwolenie,
  - 2) na których usunięcie uzyskała zezwolenie osoba fizyczna niebędąca przedsiębiorcą,
  - 3) jeżeli usunięcie było związane z wykonywaniem i utrzymaniem urządzeń melioracji wodnych w zakresie niezbędnym do wykonania i utrzymania tych urządzeń, po uzgodnieniu z wojewodą,
  - 4) jeżeli usunięcie jest związane z odnową i zabiegami pielęgnacyjnymi drzew znajdujących się na terenach nieruchomości wpisanych do rejestru zabytków,
  - 5) które zagrażają bezpieczeństwu ludzi lub mienia w istniejących obiektach budowlanych albo bezpieczeństwu żeglugi,
  - 6) które zagrażają bezpieczeństwu ruchu kolejowego oraz drogowego,
  - 7) z obszarów narażonych na niebezpieczeństwo powodzi, wałów przeciwpowodziowych i terenów w odległości co najmniej 3 m od stopy wału oraz z koryt cieków - w związku z ochroną przed powodzią oraz utrzymywaniem wód,
  - 8) które posadzono na terenach przeznaczonych w planach zagospodarowania przestrzennego na cele nieprzewidujące zadrzewień lub zakrzewień,
  - 9) usuwanych z terenów zieleni miejskiej, z parków ustanowionych przez radę gminy, z ogrodów działkowych i z zadrzewień w związku z zabiegami pielęgnacyjnymi.
2. Przepisy ust. 1 stosuje się odpowiednio do usuwania krzewów.

Art. 47h.

1. Podstawę jednostkowych stawek opłat stanowi najniższe miesięczne wynagrodzenie za pracę pracowników obowiązujące w dniu 30 września roku poprzedniego, określone na podstawie Kodeksu pracy.
2. Jednostkowe stawki opłat zależą od rodzaju i gatunku (odmiany) drzewa i nie mogą przekroczyć za jeden centymetr obwodu pnia drzewa mierzonego na wysokości 130 cm:
  - 1) przy obwodzie do 25 cm – 60% podstawy,
  - 2) przy obwodzie od 26 do 50 cm - 90% podstawy,
  - 3) przy obwodzie od 51 do 100 cm - 115% podstawy,
  - 4) przy obwodzie od 101 do 200 cm - 175% podstawy,
  - 5) przy obwodzie powyżej 200 cm - 235% podstawy.
3. Stawkę opłat za usunięcie krzewów ustala się w wysokości nie wyższej niż 25% podstawy za jeden metr kwadratowy powierzchni porośniętej krzewami.
4. Rada Ministrów określi, w drodze rozporządzenia, jednostkowe stawki opłat za usuwanie drzew lub krzewów uwzględniając:
  - 1) rodzaje i gatunki (odmiany) drzew lub krzewów, za których usunięcie pobiera się opłaty oraz jednostkowe stawki tych opłat,

- 2) współczynniki różnicujące wysokość opłat.
5. Za usuwanie drzew lub krzewów z terenów ochrony uzdrowiskowej, terenów nieruchomości wpisanych do rejestru zabytków oraz terenów zieleni miejskiej ustala się jednostkowe stawki opłat o 100% wyższe od stawek ustalonych na podstawie ust. 3 i 4.

Art. 47i.

1. Obowiązek uiszczenia opłaty przedawnia się z upływem 5 lat, licząc od końca roku, w którym upłynął termin wniesienia opłaty.
2. Nie można wydać decyzji w sprawie ustalenia opłaty, jeżeli od końca roku kalendarzowego, w którym usunięto drzewa lub krzewy, upłynęło 5 lat.
3. Uiszczenie opłaty następuje w terminie 14 dni od dnia, w którym decyzja ustalająca wysokość opłaty stała się ostateczna.
4. W razie nieterminowego uiszczenia opłaty pobiera się odsetki za zwłokę w wysokości odsetek pobieranych za nieterminowe regulowanie zobowiązań podatkowych.
5. Opłaty nieuiszczone w terminie, o którym mowa w ust. 1, podlegają wraz z odsetkami za zwłokę przymusowemu ściągnięciu w trybie określonym w przepisach o postępowaniu egzekucyjnym w administracji.

Art. 47j.

Wpływy uzyskane z tytułu opłat za usuwanie drzew i krzewów stanowią dochód gminnego funduszu ochrony środowiska i gospodarki wodnej.

Art. 47k.

Za zniszczenie terenów zieleni albo drzew lub krzewów, powodowane niewłaściwym wykonywaniem robót ziemnych lub wykorzystaniem sprzętu mechanicznego albo urządzeń technicznych oraz zastosowaniem środków chemicznych w sposób szkodliwy dla roślinności oraz za usuwanie drzew lub krzewów bez wymaganego zezwolenia, a także za zniszczenie spowodowane niewłaściwą pielęgnacją terenów zieleni, zadrzewień, drzew lub krzewów, wójt, burmistrz albo prezydent miasta wymierza administracyjną karę pieniężną.

Art. 47l.

1. Jednostkowe stawki kary nie mogą przekroczyć za jeden centymetr obwodu pnia drzewa mierzonego na wysokości 130 cm, trzykrotnej stawki jednostkowej opłaty przewidzianej dla danego rodzaju lub gatunku (odmiany) drzewa.
2. Minister właściwy do spraw środowiska określi, w drodze rozporządzenia, tryb nakładania kar pieniężnych, o których mowa w ust. 1.
3. W rozporządzeniu, o którym mowa w ust. 2, ustala się:
  - 1) przypadki zawieszania obowiązku uiszczenia kary,
  - 2) współczynniki różnicujące wysokość kar nakładanych na osoby fizyczne.
4. Rada Ministrów określi, w drodze rozporządzenia, jednostkowe stawki kar za usuwanie drzew.

5. W rozporządzeniu, o którym mowa w ust. 4, ustala się:
  - 1) rodzaje i gatunki (odmiany) drzew, za których usunięcie pobiera się kary, oraz jednostkowe stawki tych kar,
  - 2) współczynniki różnicujące wysokość kar.
6. Do stawek kar, o których mowa w ust. 7, stosuje się odpowiednio przepisy art. 47h ust. 1.
7. Stawki kar za zniszczenie jednego metra kwadratowego wynoszą:
  - 1) dla krzewów - 26% podstawy,
  - 2) dla trawników - 6% podstawy,
  - 3) dla kwietników - 52% podstawy.
8. Kary ustalone, nieuiszczone w wyznaczonym terminie, podlegają z odsetkami za zwłokę przymusowemu ściągnięciu w trybie określonym w przepisach o postępowaniu egzekucyjnym w administracji.
9. Nie można wydać decyzji o wymierzeniu kary, o której mowa w ust. 1, jeżeli od dnia, w którym stwierdzono naruszenie wymagań ochrony środowiska, upłynęło 5 lat.
10. Wymierzonej kary nie pobiera się po upływie 5 lat od dnia, w którym decyzja ustalająca jej wysokość stała się ostateczna.

Art. 47i.

Przepisów dotyczących usuwania drzew i krzewów, pobierania opłat i wymierzania kar nie stosuje się do:

- 1) drzew i krzewów w lasach i na gruntach leśnych,
- 2) drzew i krzewów poddanych pod ochronę na podstawie art. 13,
- 3) drzew i krzewów usuwanych na podstawie decyzji właściwego organu z obszarów narażonych na niebezpieczeństwo powodzi oraz z wałów przeciwpowodziowych i terenów w odległości co najmniej 3 m od stopy wału.

Rozdział 6

Uprawnienia organizacji społecznych i obywateli

Art. 48.

Działalność statutowa organizacji społecznych, mających na celu ochronę przyrody, na obszarach parków narodowych lub parków krajobrazowych, wymaga uzgodnienia z dyrektorami tych parków, na obszarach nadleśnictw - z właściwymi nadleśniczymi, a na pozostałych terenach objętych formami ochrony przyrody - z właściwymi wojewódzkimi konserwatorami przyrody.

Art. 49.

1. Osoby fizyczne zainteresowane ochroną przyrody mogą uzyskać uprawnienia społecznych opiekunów przyrody.
2. Uprawnienia, o których mowa w ust. 1, nadaje starosta.

3. Społecznym opiekunem przyrody może być każdy obywatel Rzeczypospolitej Polskiej, który wyraził zgodę na objęcie tej funkcji, posiada pełną zdolność do czynności prawnych, nie był karany za przestępstwa oraz posiada znajomość przepisów prawnych.
4. Społeczni opiekunowie przyrody mogą działać indywidualnie lub w zespole, zwanym kołem opiekunów przyrody.
5. Społeczny opiekun przyrody przy wykonywaniu swoich obowiązków jest uprawniony do pouczania osób naruszających przepisy o ochronie przyrody.
6. Do działalności społecznych opiekunów przyrody na obszarach objętych formami ochrony przyrody stosuje się odpowiednio przepis art. 48.

Rozdział 7

Skutki prawne poddania pod ochronę

Art. 50.

2. Na obrzeżach chronionych kompleksów przyrodniczych oraz w pobliżu chronionych tworów przyrody należy umieszczać tablice obwieszczające o ograniczeniach i zakazach, wprowadzonych w myśl przepisów rozdziału 3, lub inne oznakowania informujące o poddaniu pod ochronę.
- 2a. Minister właściwy do spraw środowiska, w drodze rozporządzenia, określi wzory tablic, uwzględniając potrzebę ujednoczenia wzoru tablic na terenie kraju, określając kształt i ich wielkość, materiał, z jakiego zostaną wykonane, tło tablic, wielkość i kolor liter oraz miejsca umieszczania tablic.
3. W przypadku przebiegu trasy komunikacyjnej przez park narodowy zasady ruchu oraz wyznaczenie miejsc parkingowych wymaga uzgodnienia z dyrektorem parku narodowego.

Art. 51.

W przypadku poddania pod ochronę całości lub części przedmiotu, dla którego istnieje księga wieczysta, na wniosek wojewody lub dyrektora parku ujawnia się w niej poddanie przedmiotu pod ochronę. Gdy dalsza ochrona stanie się bezprzedmiotowa, odnośny wpis skreśla się. **ust. 1 w art. 50 skreślony**

Art. 52.

1. Skarb Państwa odpowiada za szkody wyrządzone przez żubry, niedźwiedzie i bobry. Odpowiedzialność nie obejmuje utraconych korzyści.
2. W sprawach o naprawienie szkód, o których mowa w ust. 1, orzekają sądy powszechne. Wyплаты odszkodowań dokonuje wojewoda właściwy ze względu na miejsce wyrządzenia szkody.
3. Rada Ministrów może określić, w drodze rozporządzenia, inne gatunki zwierząt chronionych wyrządzających szkody, za które odpowiada Skarb Państwa.
4. Szkody powodowane przez zwierzęta zaliczane do gatunków łownych, występujące w parkach narodowych, strefach ochrony zwierząt oraz w rezerwach przyrody, szacuje się oraz dokonuje się wyплаты odszkodowań według zasad okre-

ślonych w ustawie z dnia 13 października 1995 r. - Prawo łowieckie (Dz.U. Nr 147, poz. 713, z 1997 r. Nr 14, poz. 72, Nr 60, poz. 369, Nr 88, poz. 554, Nr 110, poz. 715 i Nr 133, poz. 884, z 1998 r. Nr 106, poz. 668, z 1999 r. Nr 40, poz. 401, z 2000 r. Nr 120, poz. 1268 oraz z 2001 r. Nr 81, poz. 875).

5. Szacowanie szkód w strefie ochronnej zwierząt łownych, wyrządzanych przez zwierzynę, należy do zadań Służby Parku Narodowego, a w rezerwatach - do organu sprawującego nadzór nad rezerwatem.
6. Odszkodowania za szkody spowodowane przez zwierzynę w strefie ochronnej zwierząt łownych pokrywane są ze środków parku narodowego, a za szkody spowodowane w rezerwatach przyrody - ze środków budżetowych wojewody.

Art. 53.

Obiekty i urządzenia zbudowane wbrew prowadzonym zakazom albo bez uzyskania wymaganej zgody organu ochrony przyrody lub niezgodne z warunkami uzgodnienia podlegają przymusowej rozbiorce w trybie przepisów prawa budowlanego.

Rozdział 8

Przepisy karne

Art. 58.

1. Kto narusza zakazy lub ograniczenia, obowiązujące na obszarach chronionych oraz w stosunku do roślin, zwierząt objętych ochroną gatunkową ustanowioną przez właściwy organ oraz w stosunku do siedlisk przyrodniczych, podlega karze aresztu lub grzywny.
2. W razie popełnienia wykroczenia określonego w ust. 1, orzeka się:
  - 1) przepadek narzędzi i przedmiotów służących do popełnienia wykroczenia oraz przedmiotów uzyskanych za pomocą wykroczenia,
  - 2) obowiązek przywrócenia stanu poprzedniego, a jeśli obowiązek taki byłby niewykonalny, nawiązkę do wysokości pięciokrotnego przeciętnego wynagrodzenia miesięcznego brutto, ogłaszanego przez Prezesa Głównego Urzędu Statystycznego za kwartał poprzedzający kwartał, w którym nastąpiło wykroczenie, na rzecz właściwego wojewódzkiego funduszu ochrony środowiska i gospodarki wodnej,
  - 3) przepadek albo odesłanie rośliny lub zwierzęcia do państwa eksportującego na koszt właściciela.
3. Zwierzęta lub rośliny, ich części oraz produkty pochodne, wobec których orzeczono przepadek, podlegają przekazaniu podmiotowi uprawnionemu do ich posiadania, wskazanemu przez wojewodę właściwego ze względu na miejsce popełnienia wykroczenia. W przypadku gatunków zwierząt lub roślin obcych rodzimej faunie i florze podmiot uprawniony do ich posiadania wskazuje minister właściwy do spraw środowiska.

Art. 59.

1. Kto:

**art. 54-57 utraciły
moc (Dz.U. z 1997 r.
Nr 88, poz. 554)**

- 1) wypala roślinność na łąkach, pastwiskach, nieużytkach, rowach, pasach przydrożnych, szlakach kolejowych, w strefie oczeretów lub trzcin,
  - 2) nie przestrzega ograniczeń, zakazów i nakazów określonych w przepisach wydanych na podstawie art. 34a ust. 3,
  - 3) narusza warunki prowadzenia robót określone decyzją wydaną na podstawie art. 41a,
  - 4) niszczy roślinność służącą wiązaniu gleby lub niszczy rośliny i zwierzęta przyczyniające się do oczyszczania środowiska,
  - 5) wprowadza do środowiska przyrodniczego zwierzęta lub rośliny, a także ich formy rozwojowe obce rodzimej faunie i florze bez uzyskania wymaganego zezwolenia ministra właściwego do spraw środowiska,
  - 6) przenosi z ogrodu botanicznego, zoologicznego lub banku genów do stanu naturalnego rośliny lub zwierzęta zagrożone wyginięciem bez uzyskania zgody ministra właściwego do spraw środowiska,
  - 7) wykonuje roboty ziemne lub inne roboty związane z wykorzystaniem sprzętu mechanicznego lub urządzeń technicznych w pobliżu drzew lub krzewów albo ich zespołów w sposób powodujący uszkodzenie drzew lub krzewów,
  - 8) stosuje na ulicach, placach i drogach publicznych środki chemiczne w sposób szkodzący terenom zieleni lub zadrzewieniom,
  - 9) nie przestrzega ograniczeń zakazów i nakazów określonych w przepisach wydanych na podstawie art. 47c ust. 3,
- podlega karze aresztu albo grzywny.
2. Postępowanie w sprawach, o których mowa w ust. 1, prowadzi się na podstawie przepisów Kodeksu postępowania w sprawach o wykroczenia.

Rozdział 9

Zmiany w przepisach obowiązujących, przepisy wprowadzające, przejściowe i końcowe

Art. 62.

1. W ciągu roku od dnia wejścia w życie niniejszej ustawy:
  - 1) nieruchomości będące własnością Skarbu Państwa, a znajdujące się w granicach parków narodowych, przejmach w zarząd dyrektorzy parków,
  - 2) obsługę ruchu turystycznego na obszarze parków narodowych przejmach dyrektorzy parków.
2. Minister Ochrony Środowiska, Zasobów Naturalnych i Leśnictwa może określić odstępstwa od spraw, o których mowa w ust. 1.

**art. 60 i 61 pominięte
(teksty w obwieszczeniu)**

Art. 63.

Traci moc ustawa z dnia 7 kwietnia 1949 r. o ochronie przyrody (Dz.U. Nr 25, poz. 180, z 1987 r. Nr 33, poz. 180 i z 1990 r. Nr 34, poz. 198).

Art. 64.

Do czasu wydania przepisów wykonawczych do niniejszej ustawy zachowują moc przepisy dotychczasowe, jeżeli nie są sprzeczne z tą ustawą.

Art. 65.

Ustawa wchodzi w życie z dniem ogłoszenia.